

INSTITUTIONEN FÖR SOCIALT ARBETE

“Nu är vi nog lite ute på fel väg.”

En kvalitativ intervjustudie om hur socialsekreterare upplever styrningen av socialtjänsten

SQ4562, Vetenskapligt arbete i socialt arbete, 15 hp

Scientific Work in Social Work, 15 higher education credits

Kandidatnivå

HT 2019

Författare: Sanna Ellesjö och Anna Martinsson

Handledare: Adrian Groglopo

Antal ord i huvudtext: 19 878

Abstract

Titel: “Nu är vi nog lite ute på fel väg” En kvalitativ intervjustudie om socialsekreterares upplevelse av styrningen i socialtjänsten (“Now we are on the wrong tracks” A qualitative interview study on social workers' experience of governance in social service)

Authors: Sanna Ellesjö and Anna Martinsson

The purpose of this study is to investigate how case workers in social work experience the governing of the Swedish social services. It also aspire to examine how professional values relates to recent changes in governing. Qualitative interviews were conducted with seven case workers, three with less than five years of experience and four with more than twenty years of experience. The purpose of having these two different groups of respondents were to examine if the working conditions had changed over time and to describe the experience of and attitudes towards the current governance differ based on the social era in which the case worker got their degree. The case workers that had long experience of social work expressed that their work has become more standardized and the budget tighter which affect the discretion of the work on some levels. The case workers with shorter experiences had witnessed the same kind of tendencies in the limited time that they have been active as professionals. Both groups also felt that individual responsibility is being more emphasized today meaning that their clients are expected to solve more situations on their own. Based on the study's theoretical framework these changes are argued to be closely connected to a neoliberal transformation of the society. The neoliberal rationality challenges the foundation upon which the professional social worker identity is based. According to this study the social worker identity is based on core values such as striving for equality, respect and believing that every person is doing the best that they can. Values that now comes in conflict with the increasing neoliberalism influence. Even though case workers think that advocacy is a part of their professional role they feel very limited in their capacity to affect the governance of their work and social problems in the society.

Keywords: Social work, Neoliberalism, Professionalism, Values.

Sammanfattning

Titel: “Nu är vi nog lite ute på fel väg” En kvalitativ intervjustudie om socialsekreterares upplevelse av styrningen i socialtjänsten

Författare: Sanna Ellesjö och Anna Martinsson

Syftet med studien är att undersöka hur socialsekreterare upplever styrningen av socialtjänsten. Studiens mål är också att undersöka hur professionella värderingar förhåller sig till de förändringar som skett inom styrningen av socialtjänsten. Kvalitativa intervjuer genomfördes med sju socialsekreterare, tre med under fem års yrkeserfarenhet och fyra med över tjugo års erfarenhet. Anledningen till denna uppdelning var för att undersöka om arbetets förutsättningar har förändrats över tid. Samt för att beskriva hur upplevelserna av och attityderna till dagens styrning varierade beroende på vilket årtionde som socialsekreteraren examinerades. Socialsekreterarna med längre erfarenhet uttryckte att deras arbete har blivit mer standardiserat och att budgeten har minskat vilket påverkat deras handlingsutrymme på vissa nivåer. Socialsekreterarna med kortare erfarenhet vittnade om samma tendenser även under deras mer begränsade tid som yrkesverksamma. Båda grupperna uttryckte att betoning på individens eget ansvar har ökat vilket innebär att klienter i större grad förväntas lösa sin situation på egen hand. Utifrån studiens teoretiska ramverk argumenteras det för att dessa förändringar är nära sammanvävda med den nyliberala transformeringen av samhället. Socialsekreterares yrkesideologi bygger enligt denna studie på grundvärderingar såsom jämlikhet, respekt samt utgångspunkten att alla gör sitt bästa. Dessa värderingar ställs i konflikt med de ökade nyliberalistiska influenserna i samhället. Även om socialsekreterarna uttryckte att det är en del av deras profession att jobba med visst påverkningsarbete upplevde de begränsade möjligheter att påverka styrningen av deras arbete såväl som sociala problem på samhällsnivå.

Nyckelord: Social work, Neoliberalism, Professionalism, Values.

Innehållsförteckning

1. Inledning	7
1.1 Problemformulering	7
1.2 Syfte och frågeställningar	9
1.3 Studiens relevans för socialt arbete	9
1.4 Avgränsning	10
1.5 Uppsatsens fortsatta disposition	11
2. Bakgrund	12
2.1 Velfärdsstaten	12
2.2 Socialtjänsten	13
2.3 Yrkesetiska riktlinjer	14
3. Teoretiskt ramverk och begrepp	16
3.1 Nyliberalism	16
3.2 Governmentality	18
3.3 New Public Management	19
3.4 Professionalism	20
3.5 Gräsrotsbyråkrater	21
4. Tidigare forskning	24
4.1 Organisation och Nyliberalism	24
4.1.1 Socialsekreterares relation till den nyliberala politiken	24
4.1.2 Konsekvenser av förändringar i socialt arbete	25
4.2 Professionalism	26
4.2.1 En börda eller en välsignelse?	26
4.2.2 Professionalism inom olika fält	27
4.2.3 Gräsrotsbyråkrater i dagens sociala arbete	28
4.3 Professionell identitet	29
4.4 Tidigare forskning i relation till studien	31
5. Metod och metodologiska överväganden	33
5.1 Grundantaganden	33
5.1.1 Förförståelse	33
5.1.2 Teoretisk utgångspunkt	33
5.2 Genomförande	34
5.2.1 Arbetsfördelning	34
5.2.2 Litteraturskaffning	34
5.2.3 Val av undersökningsmetod – fördelar och begränsningar	35
5.2.4 Urvalsprocess	36
5.2.5 Tillvägagångssätt under intervjuer	37
5.2.6 Bearbetning av empirin	38
5.3 Analysmetod	39

5.4 Forskningsetiska överväganden	41
5.4.1 Utifrån de fyra forskningsetiska principerna	41
5.4.2 Reflektion kring genomförandet av intervjuerna	42
5.4.3 Etisk reflektion kring val av teori samt tidigare forskning	43
5.5 Metodreflektion	44
5.6 Studiens validitet och reliabilitet	45
6. Resultat och analys	47
6.1 En ny världskarta	47
6.2 Idealism	50
6.2.1. Yrkesideologi	50
6.2.2 Borde påverka samhällsutvecklingen	53
6.3 Handlingsutrymme	54
6.3.1 Spökjakten på rättssäkerhet	54
6.3.2 Tillit till professionen	57
6.4 Att orka bry sig	60
7. Slutsatser	62
7.1 Erfarenhet av styrning	62
7.2 Värderingar kopplade till professionen	63
7.3 Socialsekreterarens roll att påverka styrningen	63
8. Avslutande diskussion	65
8.1 Diskussion	65
8.2 Vidare forskning	66
9. Referenslista	67
10. Bilagor	70
Bilaga 1 Informationsbrev	71
Bilaga 2 Intervjuguider	72
Bilaga 2.1 Intervjuguide för socialsekreterare med kort erfarenhet	72
Bilaga 2.2 Intervjuguide för socialsekreterare med lång erfarenhet	74

Tack.

Vi vill inleda denna uppsats med att formulera våra hjärtligaste tack till alla respondenter som ställt upp med såväl sin tid som kunskap. Utan ert deltagande hade denna uppsats inte varit möjlig att genomföra. Utöver den konkreta data ni bistått med har ni även fyllt oss med en inspiration och glädje som vi kommer att bära med oss in i våra kommande yrkesliv som socionomer.

1. Inledning

Socialtjänsten är idag en av de främsta arbetsgivarna för utbildade socionomer i Sverige vilket innebär att många av de nya socionomerna som examineras förr eller senare kommer att arbeta med myndighetsutövning. Detta är något som tydligt märks av vid socionomutbildningen på Göteborgs Universitet. Fokus inom socionomutbildningen ligger dock inte på socialtjänstens rutiner utan på teorier, värderingar, kritiskt tänkande och metoder. Under tre och ett halvt år formas ett tankesätt som för en del också blir en del av den egna identiteten. Vad händer sedan när studenten blir yrkesverksam på till exempel socialtjänsten? Vilka tankar möter hen där? Att få ihop det en lär sig på utbildningen med verkligheten kan upplevas som ett inte helt självklart pussel. Detta kan väcka frågor kring lojalitet och yrkesroll samt om vems uppdrag en arbetar på i slutändan. Även den som tycker att det är självklart att det viktigaste är lojaliteten gentemot klientgruppen kan möta utmaningar huruvida detta är möjligt med begränsad budget och ett allt mer nyliberalt samhälle. Dessa tankar är vad som gjorde oss intresserade av att skriva denna uppsats från början. Denna studie kommer sträva efter att reda ut hur yrkesverksamma socialsekreterare inom socialtjänsten upplever sin yrkesroll och huruvida förutsättningar inom socialt arbete upplevs ha förändrats över tid.

1.1 Problemformulering

Den svenska välfärdsstaten har flera gånger målats upp som den bästa tänkbara och har av andra länder använts som exempel för vad de hoppas att åstadkomma (Lister, 2009, pp. 242–243). Av Esping-Andersen (1990, pp. 26–28, 67–69) beskrivs den svenska modellen som socialdemokratisk med fokus på universell välfärd. Om vi istället tittar på det sociala arbetet utifrån en juridisk grund utgår arbetet i Sverige framför allt från socialtjänstlagen. I dennas portalparagraf beskrivs målet med det sociala arbetet som följande; *“Samhällets socialtjänst skall på demokratins och solidaritetens grund främja människornas, ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet.”* (1 kap. 1 § 1st. i Socialtjänstlagen). I den globala definitionen från International Federation of Social Workers av socialt arbete kan vi även läsa att socialt arbete är en akademisk disciplin som verkar för social förändring och utveckling, ett socialt sammanhang samt empowerment och frigörelse för människor. Principerna social rättvisa, mänskliga rättigheter, kollektivt

ansvar och respekt för mångfald är centrala för socialt arbete. (International Federation of Social Workers, 2014). Överlag går det att säga att det länge funnits en bild av den svenska välfärden som en utopi.

Det sociala arbetet har dock genomgått en rad förändringar de senaste decennierna. Hartman (2011, p. 9) menar att 1990-talet var en startpunkt för den offentliga sektorns minskade roll som välfärdsproducent, istället kompletteras den allt oftare av privata aktörer. Det började med den borgerliga regering som tog makten 1991-1994, saktades ner något när det åter blev en socialdemokratisk regering 1994 men de försökte aldrig backa tillbaka utvecklingen. När en alliansregering åter tog makten 2006 tog utvecklingen mot valfrihet, konkurrens och privata aktörer fart på nytt. Hartman försöker i sin antologi även utvärdera vilka konsekvenser denna utveckling fått. Det enda Hartman (2011, p. 262) kan säga med klarhet är dock att vi fortfarande saknar tillräcklig kunskap om vad dessa förändringarna faktiskt får för konsekvenser. Denna förändring skedde även mot bakgrunden att det under 70- och 80-talet fanns en bred politisk överenskommelse inom såväl blåa som röda partier att den offentliga sektorn behövde reformeras och svaret blev New Public Management. NPM går i stort sett ut på att försöka införa mer marknadsliknande förhållanden i den privata sektorn, vilket ska leda till ökad effektivitet (Ahlbäck Öberg & Widmalm, 2016).

Jönsson (2019, pp. 213–214) menar att bilden av Sveriges välfärd är betydligt annorlunda från verkligheten, som under tre decennier genomgått en utveckling mot nyliberalism och marknadsorientering vilket haft en betydande påverkan. Hon menar att dessa förändringar lett till att socialarbetare inte längre kan garantera att deras klienter får ta del av sina rättigheter. Enligt Jönsson (2019, p. 215) har det skett en hegemonisk skiftning inom politisk och ekonomisk ideologi från socialism till nyliberalism. Den nyliberala ideologins mål är att sprida marknadens värderingar till samhällets alla institutioner och även det sociala samspelet mellan människor (Brown, 2003).

Detta är ett par exempel på hur det sociala arbetet har förändrats. På socialtjänsten möts alla de olika intressen som har presenterats ovan; professionella värderingar, socialtjänstlagen och politiska idéer om hur det sociala arbetet ska bedrivas så effektivt som möjligt. I slutänden är det förstås de utsatta grupper som är i behov av samhällets skyddsnät som kommer att känna

av vilka de slutgiltiga konsekvenserna av denna utveckling kommer att bli. Mitt emellan dessa världar står dock socialsekreterarna med olika intressen som trycker på uppifrån och med en aldrig sinande ström av människor i behov av stöd underifrån. Hur upplever de att förutsättningarna för det sociala arbetet ser ut idag jämfört med 80- och 90-talet? Det kommer finnas fokus på detta i denna uppsats.

1.2 Syfte och frågeställningar

Syftet med studien är att undersöka hur socialsekreterare upplever styrningen av deras arbete och hur det påverkar förutsättningarna för att utföra sina arbetsuppgifter. För att synliggöra hur detta kan ha förändrats över tid kommer vi att beskriva erfarenheterna hos socialsekreterare med lång arbetslivserfarenhet respektive de som har relativt kort yrkeserfarenhet. Vi kommer bland annat utgå från begreppen yrkes- och organisationsprofessionalism som två olika idealtyper för styrning av det sociala arbetet. Vi vill även undersöka hur socialsekreterare ser på professionens roll i förhållande till ändrade förutsättningar för det sociala arbetet.

- Vilka erfarenheter finns av styrningen av det sociala arbetet hos socialsekreterarna med lång respektive relativt kort erfarenhet? Vilka möjliga förklaringar finns till de eventuella förändringarna?
- Vilka värderingar anser socialsekreterarna är viktiga för socialsekreterarens yrkesroll?
- Vilken roll anser socialsekreterarna med lång respektive relativt kort erfarenhet att deras profession har gällande att påverka styrningen av det sociala arbetet?

1.3 Studiens relevans för socialt arbete

Vi har valt att lyfta hur det sociala arbetet har förändrats under de senaste decennierna eftersom vi vill synliggöra samhällsklimatets påverkan på det sociala arbetet. Vi upplever att det inte pratas tillräckligt om detta perspektiv och hur det påverkar vilken roll socialarbetaren får. Som socionomstudenter som själva snart ska ut i arbetslivet blir detta en väldigt viktig fråga.

Vi tror dock inte att detta endast är relevant för framtida socionomstudenter. Även frågor om samhällsklimat och politik, som kan upplevas röra sig på en abstrakt eller strukturell nivå,

kommer förr eller senare påverka den enskilde individen. För att förstå hur individen påverkas är det viktigt att bredda sitt perspektiv, det är inte bara socialtjänstlagen som påverkar vilket stöd utsatta grupper får från socialtjänsten.

Genom denna uppsats hoppas vi kunna lyfta fram erfarenheter av hur socialtjänstens arbete har förändrats. Förhoppningsvis kan detta bidra till reflektion och diskussion om vad det egentligen är som har förändrats, vad som ligger bakom förändringarna, hur de påverkar utsatta grupper, men också hur vi vill ha det i framtiden. Detta är en viktig fråga för socialt arbete, men även en viktig fråga för oss som samhälle att reflektera kring. Det handlar till stor del av hur vi ser på varandra.

Det är alltså en fråga om värderingar i samhället i stort, men vi vill också väcka tankar kring vilken roll värderingar ska ha i socialt arbete. Vilka värderingar vi står för som profession och hur vi agerar när dessa värderingar hotas. Vissa socialarbetare ser det som sin skyldighet att engagera sig inom politik samt att genom den försöka påverka de som styr sina så väl som sina klienters förutsättningar. Denna uppsats kan förhoppningsvis ytterligare understryka sambandet mellan det rådande politiska klimatet samt socialarbetares möjligheter att genomföra sitt arbete.

1.4 Avgränsning

De förändrade förutsättningar som denna studie syftar till att undersöka påverkar troligtvis inte bara socialsekreterare som arbetar med myndighetsutövning utan även utförare som arbetar med behandling inom socialtjänsten, idéburet eller privat. Förutsättningarna är dock relativt olika och troligtvis även deras erfarenheter med tanke på deras olika roller i processen, därför begränsas studien till socialsekreterare. Däremot önskades en spridning när det gäller olika typer av enheter inom socialtjänsten. Respondenterna har därför erfarenhet från majoriteten av de olika områdena inom socialtjänsten. Geografiskt är upptagningsområdet begränsat till västsverige framför allt för att ha möjligheten att träffa alla respondenter i person.

I intervjuerna framkom flera teman och fynd som inte finns presenterade i denna studie då de ansågs falla för långt ifrån studiens syfte och frågeställningar. Exempel på detta är

diskussioner om maktrelationen till klienter som sorterats bort, inte för att de saknas intresse för området men för att denna studie har en mer strukturell inriktning. Andra mindre fynd som enskilda respondenter lyfts som inte fått plats under de större teman som vidare kommer presenteras är också borttagna på grund av brist på tid och utrymme att göra en utförlig tolkning av dessa.

De större teorier som senare presenteras kommer att utgöra de ramverk som analys, slutsats och diskussion kommer att röra sig inom. Andra definitioner eller tolkningar av dessa teorier kommer inte denna studie att presentera eller uttala sig om. Naturligtvis hade även helt andra perspektiv kunnat användas för att analysera samma empiri, vilket troligtvis hade genererat en väldigt annorlunda uppsats.

1.5 Uppsatsens fortsatta disposition

I nästa del av denna uppsats kommer ett bakgrundsavsnitt (2) att presenteras för att ge ytterligare information om vissa förutsättningar för socialt arbete som uppsatsen utgår ifrån. Vidare efter detta presenteras de teoretiska ramverk (3) så väl som begrepp som kommer att vara utgångspunkten för studiens analys, slutsatser samt diskussion. Följt av detta presenteras tidigare forskning (4) som berör studiens undersökta område, dessa presenteras utifrån tre större teman och avslutas med en förklaring hur dessa relateras till denna studie.

I kapitel 5 presenteras och motiveras de olika metodvalen samt tillvägagångssättet. Därefter kommer resultat och analys (6) där empiri presenteras och även analyseras utifrån det tidigare nämnda ramverket. Detta sammanfattas sedan i slutsatser (7) där de inledande frågeställningarna rekapituleras och besvaras. Efter detta diskuterar författarna resultatet i kapitel 8. Den sista delen av uppsatsen är referenslistan (9) där all källhänvisning presenteras utifrån Elsevier-Harvard modellen. Detta följs av för studien relevanta bilagor.

2. Bakgrund

Det sociala arbetet i Sverige har en lång historia som genomgått många stadier. Det nu rådande systemet är grundat i en välfärdsstat där den främsta utföraren är socialtjänsten, en myndighet som liksom alla myndigheter influeras av de politiska normerna och de ideologiska klimatet som råder. Nedan görs några nedslag i institutioner och idéer som är viktiga för att förstå sammanhanget.

2.1 Välfärdsstaten

Esping-Andersen beskriver i boken "The three worlds of welfare capitalism" (1990) att det i den modernt utvecklade kapitalistiska världen finns tre olika former av välfärdsregimer. Han benämner de som konservativa, liberala och socialdemokratiska. Som exempel för den socialdemokratiska välfärdsregimen lyfter han de skandinaviska länderna som en klustergrupp, dock med reservation för att även dessa länder har vissa liberala tendenser (Esping-Andersen, 1990, pp. 26–28). När dessa välfärdsstater utvecklades var det dock inte med en färdigskriven karta i handen. Detta manifesteras på många sätt, i Sverige är ett exempel hur Branting trots en tydlig socialistisk profil fortfarande behövde paketera vissa reformer på ett sätt som passade även de konservativa för att de skulle gå igenom på en högre politisk nivå (Esping-Andersen, 1990, p. 45).

Grunden som Branting byggde och som Per Albin Hansson sedan förlängde med sin retorik om att bygga folkhemmet blev viktiga för hur Sverige redan under 20-talet började fokusera på en universell välfärd. När den universella välfärden växte fram i Sverige så var fokus på att alla skulle vara med i denna och därmed inkluderades även medelklassen, det fanns alltså universella rättigheter men även förmåner för de med högre inkomst. Detta ledde till ett starkt stöd hos befolkningen och ansågs stävja en potentiell motreaktion (Esping-Andersen, 1990, pp. 67–69). Under den vidare utvecklingen av välfärden på 30-talet hade Sverige starka fackföreningar samt arbetarpartier med stort politiskt inflytande då de borgerliga politiska partierna var mycket splittrade (Esping-Andersen, 1990, pp. 167–168). Efter industrialiseringsens tid i Sverige fanns ett stort fokus på den sociala välfärden och denna sektor utvidgades ytterligare och då inte bara som arbetsgivare. Välfärdssystemet är dock i Sverige byggt i en beroendeställning till medelklassen som innebär att en stor del av denna

behöver vara i arbete och betala skatt. Den behöver även vara positivt inställd till välfärden vilket de anses vara om de också upplever sig gynnas av den (Esping-Andersen, 1990, pp. 222–223).

Efter Esping-Andersens bok från 1990 väntade dock en svår ekonomisk tid för Sverige som påverkade välfärden. Den svenska universella ingången har också efter detta förändrats, inte minst inom styrning och organisering (Lauri, 2016, p. 2). Exempel på detta är att det allt mer öppnats upp för privata aktörer inom välfärden samt hur det tillkommit strängare villkor och minskad tillgång till socialförsäkringarna (Scarpa & Schierup, 2018).

2.2 Socialtjänsten

Socialt arbete i Sverige regleras med socialtjänstlagen som grund. I denna uttrycks målet för det sociala arbetet i portalparagrafen som säger att *“Samhällets socialtjänst skall på demokratins och solidaritetens grund främja människornas, ekonomiska och sociala trygghet, jämlikhet i levnadsvillkor och aktiva deltagande i samhällslivet.”* (1 kap. 1 § 1st. i Socialtjänstlagen). Denna lag är avsiktligt skriven som en ramlag där det skall finnas plats för olika tolkningar och utrymme för de professionella aktörerna att ha ett stort handlingsutrymme. Romanus var den socialminister som drev igenom den första socialtjänstlagen i Sverige som ersatte tidigare sociala vårdlagar (Börjeson & Börjeson, 2015, p. 32). Han anser att ramlagen skall finnas för att ge utrymme till socialarbetare att agera utifrån sin kunskap och säger att politiken skall hålla sig borta från de enskilda fallen och klienterna. Han menar att politikens ansvar ligger vid de övergripande besluten och fördelningen av resurser (Börjeson & Börjeson, 2015, pp. 27–28).

En stor strävan inom dagens socialtjänst är att uppnå rättssäkerhet, ett begrepp som i sig inte har en självklar definition men som enligt nationalencyklopedin ofta innebär att ett land har en lagstiftning och ett system som innebär att medborgarna har ett skydd mot godtyckliga ingrepp från samhället (Nationalencyklopedin, n.d.).

I socialmedicinsk tidskrift kan vi dock hitta en artikel skriven av Ann-Marie Strömberg som varit yrkesverksam innan socialtjänsten sedan 80-talet. Hon argumenterar i sin text om hur budgetens roll blivit så stor att den går före de individuella behoven (Strömberg, 2015, pp. 445–449). Detta är inte en unik röst från socialsekreterare runt om i landet. Den distansering

Romanus gör när han säger att politiker bär ansvaret för helheten och inte individen missar att det är just helheten som påverkar individen.

Enligt Liljegren består socialtjänsten av tre olika sfärer, den politiska, den organisatoriska och den professionella. Den politiska domänen påverkar både de nationella och den lokala nivån. På den nationella nivån stiftas lagar som rör vilka skyldigheter socialtjänsten har, till exempel de tvångslagar som rör barn och personer med missbruk där socialtjänsten måste ingripa. På en lokal nivå tar politiker beslut om kommunens budget och allmänna riktlinjer. Rent formellt tas alla beslut gällande välfärdstjänsten av politiker, men i praktiken är det många av dessa beslut som är delegerade till professionella tjänstemän. I vissa fall, speciellt när det är mycket pengar på spel, fattar lokalpolitiker dock beslut i individärenden (Liljegren, 2012, p. 299).

2.3 Yrkesetiska riktlinjer

Det finns ett par olika organ som har publicerat yrkesetiska riktlinjer för socialarbetare. Dessa innehåller även grundläggande värderingar för professionen. National association of social workers är en organisation baserad i USA som anser sig vara världens största medlemsorganisation för socialarbetare med mer än 120 000 medlemmar. I sin etiska kod presenterar de sina grundläggande värderingar; service, social rättvisa, värdighet och människovärde, vikten av mänskliga relationer, integritet och kompetens. I sina etiska principer utvecklar de även dessa värderingar (National Association of Social Workers, 2017).

En annan betydande organisation är International Federation of Social Workers. Förutom en definition av vad socialt arbete är beskriver de några grundläggande principer för socialt arbete. Enligt deras hemsida är socialarbetets grundläggande principer; respekt för individens inneboende värde och värdighet, att inte orsaka någon skada, respekt för mångfald och upprätthållande och mänskliga rättigheter och social rättvisa. De skriver även att förespråka och upprätthålla mänskliga rättigheter och social rättvisa är det som rättfärdigar och motiverar socialt arbete (International Federation of Social Workers, 2014).

Förutom detta så hänvisar de även till varje enskilt lands etiska riktlinjer för socialt arbete och för Sverige länkar de då till Akademikerförbundet SSR:s etiska kod för socialarbetare. I

denna kod beskrivs dels grundläggande teman för socialt arbete vilka är; empowerment, advocacy, samhällsarbete, normbildning och vägledning, skydd, samt omsorg och service. De skriver även om etiska värden och normer för socialt arbete några av dessa är människovärdesprincipen, mänskliga rättigheter, solidaritet, självbestämmande, ärlighet och uppriktighet, icke-dömande hållning (strävan efter förståelse), samt personligt ansvar (Akademikerförbundet SSR, 2017). Detta är bara ett snabbt nedslag i yrkesetik och värderingar inom det sociala arbetet men det målar ändå en bild av vilka värden som premieras.

I SSR:s etiska kod för socialt arbete ställs även frågan; varför en etisk kod? Svaret blir bland annat att detta är ett sätt att lyfta fram viktiga teman för professionen som inte finns i lagar och regelverk, såsom bemötande, grundinställning till andra människor och etiska egenskaper som är önskvärda. En etisk kod kan även stärka yrkesidentiteten och påminna utövaren om att hen företräder en profession (Akademikerförbundet SSR, 2017).

3. Teoretiskt ramverk och begrepp

Utgångspunkten i det teoretiska ramverket är att erbjuda möjliga tolkningar av samhällsförändringar och hur de influerar förutsättningarna för det sociala arbetet. Medan de inledande teoretiska begreppen nyliberalism och governmentality rör sig på en samhällsnivå fokuserar New Public Management, Professionalism och Gräsrotsbyråkrater på organisationsnivå och socialsekreterarens professionella roll.

3.1 Nyliberalism

Vi kommer här att utveckla grundtankarna kring det nyliberala tankesättet och dess konsekvenser utifrån Brown och Bourdieu.

Brown skriver i sin text "Neoliberalism & the end of Liberal Democracy" (2003) att nyliberalism inte endast handlar om en fri marknad och ekonomi utan att den också för med sig en social analys som får djupgående konsekvenser. Hon menar att ekonomi inte är den nyliberala rationalismens huvudsakliga fokus, utan att det handlar om att sprida marknadens värderingar till alla institutioner och det sociala samspelet mellan människor. Brown går i artikeln igenom de viktigaste delarna i nyliberalismen samt utforskar vilka politiska konsekvenser den nyliberala rationalitet kan få i en liberal demokrati.

Brown (2003) beskriver den politiska sfären, liksom alla andra delar av vår existens, underställs inom nyliberalismen en ekonomisk rationalitet. Detta innebär att varje policy och handling ska övervägas i förhållande till lönsamhet. Varje handling, oavsett om det handlar om en enskild person eller institution, ska ses som ett rationellt beslut noga övervägt utifrån vilka fördelar denna handling kan föra med sig utifrån ett värdeneutralt system baserat på efterfrågan och tillgång. Inte bara förutsätts det att alla aspekter av det sociala, kulturella och politiska livet kan reduceras till en sådan analys utan nyliberalismen skapar även praktiker som belönar ett sådant tänkande. Till skillnad från den klassiska liberala ekonomin som handlar om att låta marknaden få fritt spelrum så menas det i den nyliberala rationaliteten att rationellt ekonomiskt tänkande inte är helt naturligt utan måste uppmuntras genom regelsystem.

Utvidgningen av det ekonomiska rationella tänkandet sträcker sig även till en individuell nivå. Individer konstrueras som entreprenörer i varje aspekt av livet. Individer ses som rationella, beräknande varelser. Med målet att göra individen helt och hållet ansvarig för sig själv jämnställer nyliberalismen moraliskt ansvarstagande med rationellt handlande. På detta sätt undanröjs diskrepansen mellan moraliskt handlande och rationellt handlande genom att göra moral till en fråga om kostnader, fördelar och konsekvenser. Detta tar "eget ansvar" till nya höjder, det innebär att individen själv är fullt ansvarig för konsekvenserna av sina handlingar oavsett hur begränsade möjligheter den haft. Den perfekta nyliberala medborgaren är den som gör upp en strategi för sig själv med flera olika valmöjligheter för att kunna möta varje tänkbart hinder. För att detta ska bli verklighet måste ett sådant rationellt handlande uppmuntras för att det ska bli den nya normen. Nyliberalismens subjekt kontrolleras genom deras frihet, eftersom konsekvenserna av denna frihet moraliseras. Detta innebär också att när staten drar sig tillbaka från vissa domäner, eller vissa tidigare offentliga verksamheter privatiseras innebär en form av styrningen i sig själv. Denna typ av styrning görs möjlig genom den nyliberala formen av governmentality. Mer om detta begrepp kommer i nästa avsnitt. (Brown, 2003).

Slutligen så får detta konsekvensen att vad som är god socialpolitik radikalt transformeras. Socialpolitik måste möta kraven på lönsamhet, uppmuntra och möjliggöra konkurrens och producera rationellt tänkande subjekt. (Brown, 2003).

Bourdieu menar att nyliberalismen blir allt mer norm världen över. Han kopplar den nyliberala ekonomin till de sociala och kognitiva strukturerna i en specifik social ordning som möjliggör dessa. När nyliberala koncept sedan skall introduceras i en icke nyliberal sådan menar han att detta kan bli problematiskt. Han lyfter här Frankrike som inte är ett traditionellt nyliberalt land som exempel då de på 70-talet införde en nyliberalt inspirerad bostadssubvention som han upplevde skapade klyftor i området snarare än ökade jämlikheten som socialt arbete är ämnad att göra (Bourdieu, 2005, pp. 10–12).

Bourdieu gör det tydligt i sina texter att nyliberalismen är en utopi. Han frågar sig om denna utopi kanske ibland blivit förvandlad till ett politiskt program den ekonomiska världsordningen följer trots att den i sin grund ändå förblir just en utopi (Bourdieu, 1999, p. 127). Som teori hävdar Bourdieu att nyliberalismen formats till en diskurs i överläge och att

teorin nu gör sig själv sann. Detta anses göras genom att den vägleder ekonomiska makthavare i världen som då gör att den vidmakthåller sin egen vikt i sammanhanget och då även befäster de rådande maktförhållandena. En del i denna process är hur den metodiskt upplöser existerade kollektiv för att endast fokusera på individen, detta undergräver då flera kollektiva strukturer såsom arbetskollektiv samt kollektiv avsedda att försvara arbetarnas rättigheter som till exempel fackföreningar (Bourdieu, 1999, pp. 128–129). Detta leder i förlängningen också till ett utplånande av den kollektiva strävan och känslan av solidaritet (Bourdieu, 1999, p. 131).

Andersson och Kvist (2015, p. 275) menar att den svenska äldre vården är ett exempel på nyliberalismens inflytande i Sverige. Det innebär att systemet har influerats av nyliberalismens kärna, lönsamhet och kostnadsreducering genom konkurrens. Även valfrihet har blivit en viktig del i det nya systemet som innebär att de går att välja mellan flera olika privata utförare inom äldre vården. När det kommer till äldre behöver en dock ställa sig frågan vilken kapacitet äldre i behov av vård har att välja. Valfriheten innebär snarare att individen har en moralisk skyldighet att ansvar för sin egen situation och att agera därefter, vilket överensstämmer med nyliberalismens grundläggande utgångspunkter som redan gåtts igenom.

3.2 Governmentality

I en föreläsningsserie av Foucault, vilken har transkriberats och översatts till svenska, diskuterar han konsten att regera. Följande är några nedslag i hans resonemang. Om vi börjar med att titta på själva ordet regera så innebär det att vägleda eller driva framåt, men det kan även innebära att försörja. Det kan också hänvisa till en relation mellan individer, att vägleda någon. (Foucault, 2010, p. 126). Foucault jämför även regerandet med bland annat herden, herden är den som vakar, men hen försöker även styra flockens handlingar, för allas bästa (Foucault, 2010, p. 131).

I detta sammanhang beskriver han även det som i denna bok kallas för regerandekomplex (men som härnäst kommer refereras till som governmentality). Foucault sammanfattar vad han menar med governmentality i tre punkter. Till att börja med avser governmentality den samling av institutioner, procedurer, analyser, reflektioner, kalkyler och taktiker som gör det

möjligt att utöva en sådan specifik men också komplex form av makt. För det andra menar han med governmentality den trend som leder fram till att denna typ av regerande får företräde framför alla andra typer. Till sist nämner han den process där medeltidens rättsstat omformulerats till en administrativ stat, vilken gör den mer "regerlig". Foucault menar att vi nu lever i governmentalityns tidsålder (Foucault, 2010, p. 115). Begreppet kan även sammanfattas som de tekniker och procedurer som syftar till att vägleda människors uppförande (Foucault, 2010, p. 346) eller en aktivitet som syftar till att forma, guida eller påverka en persons beteende (Burchell et al., 1991, p. 2).

Governmentality har en speciell plats i det nyliberala sammanhanget. I ett nyliberalt sammanhang utvecklas indirekta tekniker för att leda och kontrollera individer samtidigt som staten heller inte heller tar ansvar för dem. Ansvar för till exempel sjukdom, arbetslöshet eller fattigdom flyttas över till individens egen domän, det handlar om egenvård. Som känns igen från avsnittet om nyliberalismen så jämföras en moralisk person med en ansvarig person. Detta kan ses som att staten helt enkelt drar sig tillbaka men i ljuset av governmentality kan det även ses som en ny teknik för regerande (Lemke, 2001, p. 201). Begreppet governmentalitys styrka inom just det nyliberala sammanhanget är att nyliberalismen här tolkas som ett politiskt projekt som strävar efter att skapa en ny social verklighet, som den samtidigt redan påstår finns (Lemke, 2001, p. 203).

3.3 New Public Management

Under 70- och 80-talet fanns en bred samstämmighet om att den offentliga sektorn i Sverige behövde reformeras. I kritiken från vänstern låg fokus på att utbyggnaden av välfärden misslyckats med att utjämna klasskillnader. De menade att den offentliga sektorn fortfarande styrdes av en elit med sina egna intressen. Från högern argumenterades det att den offentliga sektorn var ineffektiv, oflexibel och svårstyrd. Lösningen blev det som kallas New Public Management (Ahlbäck Öberg & Widmalm, 2016).

New Public Management, även kallat NPM, är en relativt lös term som beskriver en rad olika idéer som dominerade den reformering som skedde i många av OECD-länderna i slutet av 70-talet (Hood, 1991, pp. 3–4). Ahlbäck Öberg och Widmalm (2016, p. 11) beskriver NPM som ett kluster av idéer som framför allt har hämtats från den privata sektorn. Grunden består

av ett marknadstänkande som NPM försöker föra över till den offentliga sektorn. En del i detta är att försöka skapa marknadsliknande förhållanden i den offentliga sektorn vilket resulterat i införandet av privata aktörer i sektorer där staten tidigare hade monopol, exempelvis skola och vård. NPM handlar dock också om den interna styrningen dels genom ett manager ideal som fokuserar på ett starkt och professionellt ledarskap (såsom företagsledningen i ett privat företag) och dels genom att verksamheten ska präglas av kostnadseffektivitet och resultatfokus. Hela konceptet bygger på idén att dessa lösningar kan appliceras på vilken verksamhet som helst för att uppnå kostnadseffektivitet (Ahlbäck Öberg & Widmalm, 2016, p. 12). Enligt Ahlbäck Öberg och Widmalm (2016, p. 12) är Sverige ett av de länder där NPM fått starkast genomslag . Speciellt när det gäller gransknings- och utvärderingssystem samt mål- och resultatstyrning.

En del av den kritik som tas upp är att fixeringen vid resultat kan skapa stora problem. Dels för att granskning i sig kan kosta mycket pengar och därför motverka tanken om kostnadseffektivitet. Dessutom kan många offentliga verksamheter vara svåra att utvärdera. Fokus kan hamna på att mäta det som går att mäta istället för det som kanske är mest relevant att mäta (Ahlbäck Öberg & Widmalm, 2016, p. 13).

3.4 Professionalism

Evetts (2011) diskuterar betydelsen av begreppet professionalism. Hon beskriver professionalism som något som är fristående från både marknaden och organisationen där en arbetar. Historiskt är professionalism kopplat till värderingar inom det specifika yrket. Inom professionalismen för socialarbetare kan Evetts se ett skifte från föreställningar om partnerskap, kollegialitet, handlingsfrihet och tillit till ökade nivåer av styrning, byråkrati, standardisering, utvärdering och prestationsbedömning. Detta menar hon är en ny form av professionalism (Evetts, 2011, pp. 406–407).

I en annan artikel av Evetts tittar hon närmare på kopplingen mellan professionalism och New Public Management. Artikel fokuserar på om det är en ny typ av professionalism som utvecklats inom socialt arbete och de eventuella konsekvenserna för de yrkesverksamma, deras arbete och klienterna. Evetts argumenterar för att två nya idealtyper av professionalism

håller på att växa fram; organisationsprofessionalism och yrkesprofessionalism (Evetts, 2009, pp. 247–248).

Organisationsprofessionalism karaktäriseras av ökad styrning från chefer, legal auktoritet samt hierarkiska strukturer för ansvar och beslutsfattande. Det innebär även ökad standardisering vilket går i linje med ökad styrning från ledningen. Målstyrning och redovisningsansvar används och personal utvärderas baserat på deras prestation. Fokus ligger här på struktur (Evetts, 2009, p. 248).

Yrkesprofessionalism däremot inkluderar kollegial auktoritet. Utgångspunkten är att arbetsgivare och klienter litar på de professionella. Därför är auktoriteten baserad på de professionellas självständighet och handlingsutrymme, speciellt i komplexa fall. Denna typ av auktoritet är beroende av att de professionella har en bakgrund med gedigen utbildning, träning, samt utvecklingen av en stark yrkesidentitet och arbetskultur. Den granskning som existerar utövas av de professionella själva och är då baserad på yrkesetiska riktlinjer. Fokus ligger här på relationer (Evetts, 2009, p. 248).

Inom NPM finns det en stark betoning på professionalism. Syftet med professionalism inom NPM är att införa en form av självkontroll av de professionella genom att de internaliserar en viss form av logik som är önskvärd inom NPM (Evetts, 2009, p. 251). Efter en genomgång av ett par av de olika elementen inom NPM konstaterar Evetts att det är organisationsprofessionalism som uppmuntras inom NPM (Evetts, 2009, p. 252).

Ledarskapets styrning i form av kvalitetskontroller och ansvarsutkrävande omtolkas till att bli själva definitionen av vad som är professionellt (Evetts, 2009, pp. 254–255). Denna teknik för styrning kan kopplas till begreppet governmentality som beskrevs ovan då det handlar om att skapa nya normer för vad som är “rätt” sätt att arbeta.

3.5 Gräsrotsbyråkrater

Gräsrotsbyråkrater definieras av Lipsky (1980, p. 3) som offentliga tjänstemän som i sitt yrke har en direkt interaktion med medborgare och ett betydande handlingsutrymme i utförandet av deras arbete. Exempel på ett sådant yrke är socialarbetare (Lipsky, 1980, p. 3).

Benämningen kommer från hur de arbetar där två världar möts, byråkratin från organisationer

och gräsrotsnivå från klienterna (Lipsky, 2010, p. xiii). Lipsky lyfter att gräsrotsbyråkrater urskiljer sig från andra tjänster inom den offentliga sektorn genom det handlingsutrymme som de har genom sin möjlighet till att påverka bland annat i vilken form och mängd som bistånd ges ut. Handlingsutrymmet beskrivs som ett relativt fenomen och något som i flera situationer uppfattas som problematiskt i relation till hur subjektiva vissa beslut kan bli. Arbetets karaktär är dock utformat på ett sådant sätt att handlingsutrymmet anses vara vitalt. Dels för att arbetet anses för komplicerat för att vara reducerbart till ett bestämt format samt för att det ofta involverar en respons till väldigt mänskliga dimensioner av situationer som kräver observation och omdöme i en form som inte kan ges av ett programmerat format. Om handlingsutrymmet försvinner så beskrivs det som att arbetsrollen då förändras till en lägre nivå av arbetare (Lipsky, 1980, pp. 13–15).

Arbetssituationen för gräsrotsbyråkrater anser Lipsky präglas av en kronisk upplevelse av resursbegränsningar. En del i detta anses vara att så snart utbudet eller resurserna utökas så kommer även efterfrågan samt förväntningarna från befolkningen att öka (Lipsky, 1980, p. 33). Gräsrotsbyråkratens arbete fastnar ofta i en cirkel av medelmåttlighet när de tvingas balansera mellan resursbrist och efterfrågan. Detta samtidigt som de behöver visa resultat av sitt arbete för att inte förlora ytterligare resurser. Detta då de agerar inom ett system som systematiskt vill ta bort “onödiga” utgifter men som samtidigt inte skall reducera kvaliteten på arbetet (Lipsky, 1980, pp. 38–39).

En fundamental grund för gräsrotsbyråkrater är att tillgodose individers behov på en massbasis. Något som blir mycket svårt då den enskildes behov kan kompromissas bort i den större organisationens krav på kostnadseffektivitet. Detta fenomen kan beskrivas som konflikten mellan klientcentrerade mål och organisations mål, spänningen som här uppstår kan dock kommuniceras olika starkt till gräsrotsbyråkraterna beroende på vilket politiskt klimat som råder (Lipsky, 1980, pp. 44–45). En del i arbetet som gräsrotsbyråkrat är att denna yrkesgrupp också bär ett ansvar att genomföra påverkningsarbete. De förväntas använda sin kunskap och position för att för klienterna skapa så goda förhållande som de kan, samtidigt som vissa också kan känna ett ansvar till hur skattemedel används som då spelar in i hur dess påverkningsarbete utformas. Altruismens myt som är antagandet att policys och dess implementerare är välmenande och utgör en netto samhällsnytta kan skapa vissa svårigheter här. Då grunden är att något har skapats av välmening kan det bli svårare att driva ett

påverkningsarbete mot denna. Ytterligare en faktor som kan spela in är att socialarbetare och deras välmenande motivation till gå in i de sociala arbetet också kan placeras i denna myt vilket kan avskräcka från att ifrågasätta den (Lipsky, 1980, p. 72).

Svårigheterna att genomföra påverkningsarbete kan vidare påverkas av följande fyra faktorer. Den första är svårigheten att motivera tiden, energin och resurserna som skulle gå åt till detta då dessa i så fall kommer att tas från det direkta arbetet med klienterna. Den andra är att påverkningsarbete ofta kan bli oförenligt med sin arbetsgivares perspektiv. Exempel på detta kan vara då arbetsgivaren ofta har tydliga mål där ett likabehandlingstänk finns i bakgrunden för de riktlinjer som finns, att då påverka till sin klients fördel genom att hitta vägar som kringgår riktlinjerna blir då att också gå emot arbetsgivarens mål om likabehandling. Det tredje är svårigheten i att driva påverkningsarbete för en klient som du samtidigt skall kontrollera eller bedöma. En gräsrotsbyråkrats arbete består ofta av såväl att göra bedömningar om en persons behov och utsagor så väl som att bistå med service och stöttning. Den fjärde och sista faktorn som kan spela in är hur gräsrotsbyråkratens arbete också skall rusta klienter för möten med andra byråkratier inom systemet där andra gräsrotsbyråkrater kan få en inblick i vilket typ av arbete som tidigare genomförts där en rädsla för kollegial kritik från andra aktörer kan vara avskräckande från att agera utanför de givna ramarna (Lipsky, 1980, pp. 73–74).

4. Tidigare forskning

Nedan kommer relevant forskning inom ämnet att presenteras utifrån temana; organisation och nyliberalism, professionalism och professionell identitet. Avslutningsvis beskrivs forskningens relevans för denna studie.

4.1 Organisation och Nyliberalism

4.1.1 Socialsekreterares relation till den nyliberala politiken

Jönsson (2019) beskriver i sin vetenskapliga artikel den studie hon gjort med socialarbetare på socialtjänsten. I studien tar hon avstamp från en nyhetsartikel där socialarbetare beskriver socialtjänsten som Titanic, det osänkbara skeppet som sjönk. Socialtjänstens sjunkande tillstånd kopplas i artikeln samman med nyliberalismens utveckling i Sverige över de tre senaste decennierna. Syftet med studien är att undersöka hur socialsekreterare svarar och agerar på det nyliberala politiska landskapet.

Jönsson (2019) beskriver hur den nyliberala politiken legitimerats allt mer i brist på en politisk opposition. Hon lyfter även hur de privata aktörerna inom välfärdens marknad har ökat kostnaderna för det sociala arbetet utan att den riktar in sig på att nå de i störst behov av den, detta då de följer marknaden snarare än behoven (Jönsson, 2019, p. 215). Denna förskjutning menar hon påverkat hur socialarbetare ser på sin professionella identitet som nu rört sig närmare att vara en kontrollant i ett byråkratiskt system snarare än en aktör för social förändring. Detta bekräftas i de intervjuer Jönsson gjort där socialarbetare på olika sätt uttrycker att de upplever sig arbeta för att tillfredsställa ett system snarare än de som söker hjälp från det. Det finns även en uppfattning att de som tar sig an rollen att tillfredsställa systemet gynnas och belönas av detta, medan de som går emot förlorar sina möjligheter att avancera eller ens behålla sitt arbete, något som författaren kopplar samman med Bourdieus teori om symbolisk belöning (Jönsson, 2019, pp. 219–220). Att flera socialarbetare antar rollen som främjar systemet framför individen antas ske av rädslan för att annars själv straffas av systemet. Samtidigt lyfter Jönsson också flera socialarbetare som visar sin motmakt på olika vis, till exempel genom att organisera sig för att motverka och ibland kompensera för det nyliberala systemets brister (Jönsson, 2019, p. 221).

4.1.2 Konsekvenser av förändringar i socialt arbete

Syftet med Lauris (2016, p. v) studie är att kritiskt analysera styrningen och organiseringen av socialt arbete i Sverige, specifikt vilka effekter detta får på det sociala arbetets praktik. Lauri vill bland annat undersöka hur könsbundna föreställningar hänger ihop med hur arbetet organiseras. Nedan kommer ett urval av hans resultat och diskussion att presenteras.

En av respondenterna uttrycker att de som har arbetat länge i socialt arbete kommer i konflikt med de som är nya. Lauris tolkning är att dagens sociala arbete producerar socialarbetare som i blindo följer reglerna. Detta i motsats till att anta ett mer självständigt och kreativt förhållningssätt som möjliggör flexibilitet och en kritisk diskussion. (Lauri, 2016, pp. 235–236).

Lauri (2016, p. 237) menar att evidensbaserad praktik premieras i dagens sociala arbete. Det handlar dels om att uppmuntra socialarbetare att använda sig utav vetenskapligt baserade metoder. Han menar dock att det även syftar till att införa en standardisering av socialt arbete som minskar utrymmet för flexibilitet, kreativitet och intuition.

En annan del i dagens sociala arbete är omfattande dokumentation, vilken påverkar hur vi tänker på och gör socialt arbete. Kraven på omfattande dokumentation gör att kontakten med klienter minskar och blir mer formell. Dokumentationen kan även vara ett sätt att styra socialarbetarna själva, dels då de måste dokumentera även sitt eget handlande vilket dels möjliggör utomstående granskning men det bidrar även till att de blir självmedvetna. (Lauri, 2016, p. 240)

Gällande professionalitet och engagemang i dagens sociala arbete menar Lauri att en nyliberal rationalitet skapar en logisk socialarbetare som tolkar det feminina som för känslösamt och subjektivt. Detta kallas att vara "neutral" vilket gömmer att det finns en ideologi bakom ett sådant ideal (Lauri, 2016, p. 237). Dagens ideal kring professionalism och rationalitet är kopplade till de manliga idealen distans och objektivitet. Detta står i motsats till det typiskt feminina idealen där tyngden läggs på omvårdnad. Lauri menar att socialarbetare förväntas hantera sina känslor gentemot klienten på ett sätt som möjliggör kontroll av sig själva,

klienten och hur mycket resurser som spenderas. Detta resulterar dock i viss mån till att socialarbetare arbetar extra timmar för att ombesörja deras klienter behov. Detta kan ses både som en typ av motstånd och ett typ av utnyttjande av deras arbetskraft för att kompensera för bristerna i systemet. (Lauri, 2016, p. 236).

4.2 Professionalism

4.2.1 En börda eller en välsignelse?

Fenton (2016) utgår i sin artikel från en större studie där hon studerat socialarbetare som arbetar med kriminalitet. Hon har här analyserat deras uttalanden utifrån de värderingar som sammankopplas med organisationsprofessionalism (Fenton, 2016, p. 199).

Till en början argumenterar Fenton för en definition av professionalism som innebär att ta sig an det ansvar som kommer med att sitta i en maktposition och att fatta viktiga beslut. En skyldighet att göra det som är rätt. Hon hänvisar sedan till Evetts organisationsprofessionalism där fokus hamnar på byråkratiska strukturer och regler (Fenton, 2016, pp. 199–200). Hon ställer sig frågan om socialarbetare är frustrerade över att de motarbetas i sin strävan att ta detta ansvar eller är det en börda de helst inte vill ha? (Fenton, 2016, p. 201).

Fentons egen forskning antyder att socialarbetare ser fördelar med att dela ansvaret för besluttagande med sina chefer, speciellt om de har liknande värderingar och chefen ändå tillåter visst handlingsutrymme. De nya och yngre socialarbetarna trivs även bättre med mindre självständighet och mer standardisering. Detta kan tyda på att organisationsprofessionalism är något som nya socialarbetare faktiskt önskar. Troligen spelar även bristen på erfarenhet in som en faktor i att känna sig mer bekväm i ett tydligare styrt arbete där en inte själv behöver bära ansvaret om något skulle gå fel (Fenton, 2016, p. 206). Om dessa socialarbetare använder sig av taktiker som att överlämna viktiga beslut till sina chefer och håller sig till organisatoriska riktlinjer som ny är det troligt att de utvecklar en så kallad organisatorisk professionalism även långsiktig menar Fenton. Att ta ansvar för vilket beslut en själv anser borde tas i dessa situationer (baserat på robust utbildning och värderingar) menar hon är en viktig del i yrkesprofessionalism. (Fenton, 2016, pp. 208–209).

Fentons slutsats är att många socialarbetare tagit nyliberala idéer till sig till den grad att en organisatorisk professionalism överhuvudtaget inte skulle vara ett problem för dem. Hon menar att flera kommentarer tydde på att socialarbetare hade en nyliberal syn på sina klienter på så sätt att de såg klientens problem som något inom individens eget ansvar, snarare än ett strukturellt problem. Detta anser Fenton tyder på att de inte använder sig utav ett kritiskt perspektiv på social rättvisa. (Fenton, 2016, p. 208).

Slutligen är Fentons slutsats att det finns en tydlig koppling mellan den så kallade organisatoriska professionalismen och svårigheter för socialarbetare att göra etiska ställningstaganden för sina klienter. För att kunna göra etiska ställningstaganden krävs det att de vet vad som är det rätta att göra vilket kräver etisk, juridisk och teoretisk kunskap, vilket är kopplat till yrkesprofessionalism. Hennes förslag baserat på sin studie är att denna kunskap undermineras av en tillgivenhet för organisatoriska riktlinjer, byråkratiska uppgifter och att beslutfattande sker på en chefsnivå. Hon argumenterar för att detta är något som utbildningar inom socialt arbete måste ta itu med då nya socialarbetare oftast är väldigt anpassningsbara och därför riskerar att glida in i organisatorisk professionalism. (Fenton, 2016, pp. 212–213)

4.2.2 Professionalism inom olika fält

Liljegren (2012, p. 296) undersöker två olika grupper av socionomer med syfte att förstå organisations- och yrkesprofessionalism. Även Liljegren belyser att välfärdssektorn har gått igenom en rad förändringar på senare tid som hänger ihop med NPM. Dessa förändringar menar han kan ses som ett skifte från yrkesprofessionalism till organisationsprofessionalism. Liljegren menar att de viktigaste skillnaderna mellan dessa två är att yrkesprofessionalism bygger på tillit till de professionellas utbildning och etik. Organisationsprofessionalism däremot bygger på kontroll, regler och rutiner med användningen av externa kontrollsystem. Även en styrningsmentalitet (governmentality) spelar en viktig roll, vilket innebär att vissa normer har internaliserats för hur arbetet ska skötas och på så sätt kontrollerar sig själv. Det finns även ett fokus på mätbara metoder. (Liljegren, 2012, pp. 297–298)

Studien är genomförd med hjälp av intervjuer och fokusgrupper med 30 socialarbetare. Liljegren har valt att dela in respondenterna i två grupper, de som arbetar med ekonomiskt

bistånd och de som arbetar med bistånd i form av olika typer av behandling. Han jämför sedan hur dessa grupper ser på frågor gällande deras yrkesroll.

I sina slutsatser kommer Liljegren fram till att organisationsprofessionalism har sin utgångspunkt i byråkratiska strukturer medan yrkesprofessionalism har sin utgångspunkt i klienten. När det gäller de två grupper som han studerat uttrycker de båda mixade känslor för organisationsprofessionalism. Gruppen som arbetar med ekonomiskt bistånd är mest ambivalent då de är positiva till att arbetet utgår från klienten på så sätt att det arbetar motiverande och relationellt, men å andra sidan värdesätter de kontroll och kunskap om de organisatoriska riktlinjerna högt. Detta gör att denna grupp lutar mer åt organisationsprofessionalism. Gruppen som arbetar med behandling däremot anser Liljegren lutar mer åt yrkesprofessionalism. Liljegren menar dock att båda grupperna ägnar sig åt det han kallar för pragmatisk professionalism, där påstår han att de står för den ena men vid tillfälle faller tillbaka på den motsatta. Han menar heller inte att professionella nödvändigtvis är offer för organisationsprofessionalism utan att de kan ha sina egna anledningar att vända sig till denna typ av professionalism. Till exempel kan det gynna professionen att använda sig av argument som utgår från organisationsprofessionalism när det argumenteras för att få mer resurser. Liljegren menar att båda behövs för att en arbetsgrupp ska bli framgångsrik (Liljegren, 2012, pp. 308–310).

4.2.3 Gräsrotsbyråkrater i dagens sociala arbete

England hade under det tidiga 90-talet en politisk reform som gav mer makt till cheferna. Evans (2011) har utifrån detta gjort en studie där han kritiskt granskar Lipskys teori om gräsrotsbyråkrater samt undersöker hur professionalism påverkar förhållandet mellan praktiserande socialarbetare och chefer i relation till bedömningsfrågor inom socialt arbete. Studien använder sig främst av intervjuer men även observationer och dokumentgranskning. Evans förkastar inte Lipskys teori om gräsrotsbyråkratens svåra roll att agera i organisationer som allt mer är styrda från toppen än från en gräsrotsnivå. Men han lyfter ändå viss kritik som menar att det skett stora förändringar inom socialt arbete sedan Lipsky skrev sina teorier. I detta fall är Englands omorganisering ett exempel där mer makt förflyttades till cheferna, detta menar Evans också flyttar makt från administratörerna och att många beslut därav hamnar på chefernas roll snarare än socialarbetare på gräsrotsnivå (Evans, 2011, p. 370).

Evans lyfter det som problematiskt hur Lipsky ser chefer som en homogen grupp som implementerar policys men missar hur cheferna också spelar en roll som policy aktörer i sig då policys ofta lämnar ett stort tolkningsutrymme (Evans, 2011, p. 371).

En faktor som lyfts i artikeln är att cheferna som jobbar närmast socialarbetare på gräsrotsnivå ofta tillhör samma yrkesgrupp. De har en liknande grundutbildning och identifierar sig med en liknande professionalitet (Evans, 2011, p. 378). Detta innebär i flera fall att lokala chefer och utövare har liknande inställning till de policys som de behöver anpassa sig efter. Frustrationen då klientfokus anses gå förlorat riktades då istället mot högre chefer eller strategiska chefer (Evans, 2011, p. 367). Den generella uppfattningen i studien är att såväl lokala chefer som utövare upplever strategiska riktlinjer som icke-professionella då dessa inte sätter klienten och dess behov i centrum. En av de fem lokala cheferna som intervjuades antog rollen som chef efter att ha lämnat sin roll som socialarbetare. De lokala chefer som fortfarande identifierade sig som socialarbetare upplevdes av utförare som ett verktyg för guidning och stöd för att upprätthålla ett professionellt förhållningssätt med klienterna i centrum. Detta gjorde att en professionell kultur fanns inom arbetsgruppen även om den inte var lika dominant som den starka ledningskulturen (Evans, 2011, p. 382). Även i denna studie fanns de dock undantag med vissa utförare som identifierade sig mer med organisations strukturerna än med "socialarbetarideologin" (Evans, 2011, p. 383). I denna artikel går det att utläsa att socialarbetarna sammankopplar professionalitet med det som tidigare beskrivits som yrkesprofessionalism.

4.3 Professionell identitet

Artikeln "Social Worker Identity: A Profession in Context" utgår från en studie med syfte att att undersöka hur socialarbetare ser på sin yrkesidentitet. Mer specifikt ville författarna ställa frågan "Vilka är erfarenheterna och de professionella identiteterna hos professionella socialarbetare?" Med forskningen hoppas de kunna introducera studenter och nya socialarbetare till vanliga aspekter av arbetet (Forenza & Eckert, 2018, p. 18). Totalt intervjuades 12 respondenter som hade i genomsnitt 8,8 års erfarenhet av socialt arbete. Studien är genomförd i USA (Forenza & Eckert, 2018, p. 19).

Resultatet delades in i tre breda teman som har att göra med yrkesidentitet. Det första temat är socialt arbete i kontext. En del i detta tema handlar om att definiera yrket. Många nämner här dess bredd. Andra populära tankar handlade om att man arbetar på både mikro, makro och meso nivå, att man har ett helhetsperspektiv och jobbar med empowerment. Det nämndes att socialarbetare försöker fylla de behov som ingen annan profession gör (Forenza & Eckert, 2018, p. 20).

Ett annat undertema handlar om delade erfarenheter. Respondenterna pratade om att de känner ett band till andra socialarbetare. Att de delar ett språk och ett engagemang för social rättvisa. Alla var överens om att engagemang för social rättvisa var väldigt viktigt för deras yrkesidentitet. Empatiskt lyssnande sågs också som en viktig del i yrkesidentiteten. Båda dessa färdigheter var sådant som följde med respondenterna in i deras privatliv och detta gjorde att folk i deras omgivning menade att de kunde känna igen dem som socialarbetare även på deras fritid. Frågor gällande utmattning dök också upp kopplat till yrkesidentiteten då det ansågs viktigt att förebygga detta då risken för det är stor. (Forenza & Eckert, 2018, pp. 20–21)

Nästa stora tema är karriärsbana. Här diskuterades hur det kommer sig att respondenterna började med socialt arbete och hur det kommer sig att de valt det område inom socialt arbete som de jobbar med. Vanliga svar var att man ville hjälpa människor, bidra till förändring eller gillade helhetsperspektivet man har inom socialt arbete (Forenza & Eckert, 2018, pp. 21–22).

Det sista stora temat var externa influenser. Under detta tema diskuteras de externa influenser som har en stor påverkan på det sociala arbetet. Framför allt diskuterades politikens påverkan på deras arbete. Vissa såg det även som att de hade en professionell skyldighet att själva vara politiskt engagerade. De menade att det inte går att skapa förändring utan att vara medveten om de strukturer och den politik som existerar i kontext som råder. Detta är extra viktigt eftersom klienter oftast inte har möjligheten att påverka, därför bör socialarbetare försöka ta plats i diskussionen för att föra fram klientens behov. Att på olika sätt, både genom officiella nätverk och informella kontakter diskutera med andra socialarbetare sågs som viktigt för att utveckla yrket (Forenza & Eckert, 2018, pp. 22–23).

4.4 Tidigare forskning i relation till studien

Den tidigare forskningen som här presenterats lyfter hur nyliberalismens inflytande på det sociala arbetet i längden påverkar socialarbetarens roll. Jönsson lyfter hur detta fått socialsekreterare att bli mer kontrollanter snarare än att de jobbar med social förändring (Jönsson, 2019, pp. 219–220). I Lauris forskning kopplas nyliberalismen till premierandet av manliga ideal inom professionalism såsom distans och objektivitet före de feminina som fokuserar på att vara omvårdande (Lauri, 2016, pp. 236–237). Inom båda studierna syns hur socialsekreterares behöver förhålla sig till ett system som belönar de som följer de mest och missgynnar de som strävar efter annan typ av förändring. I denna studie så vill vi bygga vidare på vissa delar av denna forskning och se om det skiljer sig när vi undersöker två skilda respondent grupper där den ena har en längre arbetserfarenhet inom systemet och den andra betydligt kortare.

Liljegren (2012, pp. 308–310) kommer fram till att organisationsprofessionalism blir allt vanligare även om han anser att den existerar i en kombination med yrkesprofessionalism och att de tillsammans genererar de bästa förutsättningarna för socialt arbete. Fenton (2016, p. 201) menar att organisationsprofessionalism redan har blivit rådande norm inom socialt arbete. Hon kommer fram till att detta kan uppfattas som något positivt av de socialarbetare som har internationaliserat den då detta flyttar ansvar för svåra frågor bort från den enskilda socialarbetaren över till organisationsstrukturer (Fenton, 2016, p. 206). Detta kommer vidare att hållas i beaktande som ett alternativ när denna studie genomförs då den främsta inställningen till det sociala arbetets organisatoriska utveckling i övrigt framför allt är negativ. Evans artikel presenterar vidare att det är viktigt att beakta att vissa chefer även de kan identifiera sig som socialarbetare, alltså samma profession som de utförande socialarbetarna något som bedöms öka känslan av professionalism frikopplad från organisationen (Evans, 2011, p. 378). Dock inte till en nivå som kan konkurrera med lednings kulturen som är dominant (Evans, 2011, p. 382).

Forenza och Eckerts studie granskar socialarbetares yrkesidentitet och fann tre teman, socialt arbete i kontext, delade erfarenheter och externa influenser (Forenza & Eckert, 2018, pp. 20–23). Dessa aspekter av yrkesidentitet blir mycket relevanta då de i studien ställs i relation

till de förändringar som sker inom socialt arbete. De värderingar som bygger den professionella identiteten enligt Forenza och Eckerts studie kan författarna till denna studie urskilja redan under utbildningen. Men om dessa kan realiseras för socialsekreterare utifrån den styrning och organisering som råder på socialtjänsten är intressant att ha med i beaktning vidare i denna studie.

5. Metod och metodologiska överväganden

Denna studie bygger på sex genomförda kvalitativa intervjuer med sju respondenter som arbetar eller har arbetat som socialsekreterare. Tre av dessa har arbetat mindre än fem år och fyra har arbetat minst tjugo år. I detta kapitel kommer studiens metod samt metodologiska överväganden presenteras.

5.1 Grundantaganden

5.1.1 Förförståelse

Under hela metodavsnittet kommer vi eftersträva så stor transparens som möjligt gällande tillvägagångssättet i studien. Som en del i detta vill vi även beskriva vår förförståelse av ämnet som uppsatsen berör så att läsaren själv kan bilda sig en uppfattning om hur detta kan ha påverkat studiens genomförande och resultat. Utifrån våra grundantaganden är inte objektivitet helt och hållet möjlig i forskning utan vi tolkar alltid vår omvärld utifrån vår förförståelse.

Vi är båda politiskt intresserade och har ett personligt engagemang för de frågor som vi valt att studera i denna uppsats. En del i att vi valt detta ämne är att vi är kritiska till utvecklingen av dagens politik och redan innan uppsatsens start hört talas om en oroande utveckling inom socialtjänsten genom media och bekanta. Vi har båda själva egna erfarenheter av socialtjänsten, en av oss från myndighetsutövning och den andra från en utförarenhet. Eftersom vi båda studerar vid socionomprogrammet har vi även med oss värderingar från universitetets värld om hur socialt arbete bör bedrivas. Fördelen med dessa erfarenheter är att de ger oss en insyn i den värld som vi ämnar studera och det är inte troligt att vi hade valt detta ämne om det inte vore för att vi har just dessa erfarenheter.

5.1.2 Teoretisk utgångspunkt

Forskningsfrågorna i denna studie utgår från kritisk realism utifrån Patel och Davidsons (2011, p. 16) definition som är att världen existerar oberoende om den uppfattas eller inte, men den kan inte helt tillgås då subjektivitet, fördomar och förkunskaper begränsar detta.

Därför intresserar vi oss främst av respondenternas subjektiva upplevelse vilken är verklig och värd att analysera i sig.

Inom forskning finns det olika sätt som teori och empiri kan förhålla sig till varandra. Denna studie utgår från ett abduktivt inspirerat förhållningssätt. Det innebär att studien varierar mellan ett induktivt förhållningssätt som innebär att teori kan formuleras utifrån enskilda fall samt ett deduktivt förhållningssätt där utgångspunkten istället är teori som sedan provas empiriskt. (Patel & Davidson, 2011, pp. 23–24). Att gå fram och tillbaka kan innebära en växelvis verkan mellan empiri och teori. I vårt fall hade vi vissa teoretiska begrepp i åtanke från början men har även lagt till och formulerat om under studiens gång utifrån empiri.

5.2 Genomförande

5.2.1 Arbetsfördelning

Arbetsfördelningen under uppförandet av denna uppsats har varit jämnt fördelat mellan författarna. Båda har varit delaktiga i alla studiens moment, författarna har suttit tillsammans under hela processen för att möjliggöra gemensam reflektion. Arbetet har skrivits tillsammans i så stor utsträckning det varit möjligt och då olika personer skrivit olika utkast eller delar av texten har dessa kontinuerligt gått igenom av den andra för redigering och komplettering. För de delar av studiens utförande som av praktiska skäl (transkribering) eller etiska skäl (intervjuer) inte gått att genomföra gemensamt kommer vidare det tillvägagångssättet beskrivas i metodavsnittet.

5.2.2 Litteraturanskaffning

För att hitta tidigare forskning inom ämnet har databaserna Proquest, Scopus och Supersök använts. De sökord som användes var "social work" eller "social worker" vilket främst kombinerades med sökorden; "identity", "professionalism", "new public management" och "sweden" i olika kombinationer. På detta sätt hittades flera relevanta artiklar. Genom att läsa igenom artiklarna identifierades andra källor som var vanligt förekommande vilken indikerade att de var tongivande inom ämnet. På det sättet hittades ytterligare relevant forskning som ansågs vara viktig för forskningsområdet. Artiklar som studien gått vidare med har alla varit kategoriserade som "peer reviewed" och publicerade i vetenskapliga tidskrifter,

förutom en doktorsavhandling. De artiklar som presenteras i kapitel 4 ger en bild av de diskussioner som pågår inom området och lyfter resultat som både liknar varandra men även skiljer sig åt i vissa avseende, vilket anses viktigt att belysa.

5.2.3 Val av undersökningsmetod – fördelar och begränsningar

Studiens metod utgår ifrån en kvalitativ sådan vilket är en form av metod som lägger stort fokus vid hur personer uppfattar, förstår och tolkar den sociala verkligheten som då ses som ständigt föränderlig (Bryman, 2018, p. 61). Utifrån att studiens forskningsfrågor har en explorativ form krävs en metod som ger utrymme för detta vilket studiens författare anser att en kvalitativ metod ger mest utrymme för. Denna metod är även väl kompatibel med det kritisk realistiska perspektivet som är utgångspunkten i denna studie.

Utifrån syftet med uppsatsen används metoden semi-strukturerade intervjuer, en typ av kvalitativa intervjuer. Intervjuer i grupp, till exempel gruppintervjuer eller fokusgrupper övervägdes som huvudmetod. Detta valdes bort eftersom avsikten var att intervju socialsekreterare från olika fält och att det rent praktiskt skulle ha varit en utmaning att samla deltagarna vid ett och samma tillfälle.

Kvalitativa intervjuer kännetecknas av att tillvägagångssättet är mindre strukturerat. De inledande forskningsfrågorna brukar vara mer generella och tyngden läggs sedan på de synsätt som kommer fram i intervjuerna. Detta innebär att under själva intervjun bör respondenten följas vilket kan innebära att det kommer till nya frågor i stunden, eller att följderna på de som frågor finns ändras. Fylliga och detaljerade svar är det som eftersträvas (Bryman, 2018, pp. 561–562).

Från början var intentionen att använda mer ostrukturerade intervjuer inspirerade av ett narrativ med syftet att följa respondenten från det att de kom på idén att studera till socionom till deras verklighet idag. Efter att ha läst relevant forskning fann vi att andra forskare kommit fram till resultat som visade på vissa trender inom det sociala arbetet som vi ville undersöka närmare. Detta krävde mer strukturerade intervju än de relativt ostrukturerade intervjuer vi tänkt oss från början.

En annan fördel med de semistrukturerade intervjuerna är att det gör det lättare att jämföra intervjuerna även när de är mer än en person som kommer att genomföra intervjuerna.

Semistrukturerade intervjuer gör det även generellt lättare att jämföra olika fall vilket är relevant i vår studie då vi är intresserade av hur två olika grupper av socialsekreterare upplever dagens socialtjänst (Bryman, 2018, pp. 564–565).

Medan en ostrukturerad intervju bara utgår från ett antal teman som planeras gå igenom vid intervjun så innehåller en semistrukturerad intervju relativt specifika teman, ofta formulerade i frågor i en så kallad intervjuguide. Frågorna kan dock besvaras förhållandevis fritt, intervjuaren kan ändra ordningen på svaren eller komma på nya frågor för att utforska ett tema som respondenten ger uttryck för. Grunden som är utgångspunkten är dock frågor i en viss ordning och en viss lydelse vilken begränsar respondentens svar till viss del genom att de styrs in på vissa frågor. Intervjuguiden i denna studie varvar därför vissa större, öppnare frågor med mer specifika. (Bryman, 2018, pp. 562–563). Efter den första intervjun gick vi igenom intervjuguiden och gjorde mindre ändringar, de slutgiltiga intervjuguiderna finns med som bilaga 2.

Förutom individuella intervjuer gjordes också en gruppintervju med två respondenter. Detta var inte planerat men då en av respondenterna med lång erfarenhet av socialt arbete föreslog att en vän kunde vara med då vi skulle träffas kom vi fram till att detta var en positiv möjlighet. Fördelen var dels att vi fick synpunkter från ännu en respondent men det gav även möjligheten att låta de två respondenterna diskutera med varandra. När människor diskuterar med varandra som personer ofta gör i grupp tvingas de ofta till att reflektera och argumentera kring sina uppfattningar vilket kan ge mer mångsidiga beskrivningar. Begränsningen å andra sidan är att en eller båda deltagarna kan känna sig hämmade att uttrycka vissa åsikter i sällskap av andra. I detta fall var det dock respondentens eget önskemål vilket tyder på att hen känner sig bekväm i en sådan situation. (Bryman, 2018, p. 605).

5.2.4 Urvalsprocess

Det finns olika sätt att genomföra en urvalsprocess. I kvalitativ forskning läggs störst vikt vid att urvalet är målstyrt, det vill säga att respondenterna väljs utifrån forskningsfrågorna. (Bryman, 2018, p. 495). Utifrån syftet med denna studie begränsades urvalet till socialsekreterare som hade antingen mindre än 5 års erfarenhet av arbete inom socialtjänsten eller mer än 20 år. Urvalet var även strategiskt på så sätt att socialsekreterare från olika typer av enheter inom socialtjänsten valdes ut för att spegla den variation som finns inom

gruppen socialsekreterare. Denna form av urval är dock fortfarande en form av icke-sannolikhetsurval vilket innebär att det inte går att generalisera till en större population. (Bryman, 2018, p. 496).

Inom det målstyrda urvalet kan flera olika metoder för urval användas. I denna studie är det en fråga om en blandning av ett generiskt målstyrt urval och snöbollsurval. Fem respondenter valdes ut utifrån de på förhand bestämda kriterier som nämndes ovan och hittades genom forskarnas egna nätverk. Urvalet är även gjort på förhand vilket är vanligt i den generiskt målstyrda urvalet (Bryman, 2018, p. 502). När kontakt etablerats med fem personer som hade lång respektive kort erfarenhet användes ett snöbollsurval. Detta innebär att de utvalda personerna föreslår andra som skulle kunna delta i studien (Bryman, 2018, p. 504). Samma kriterier som användes för de initiala fem deltagarna användes även på de två nya deltagare som föreslogs genom snöbollsmetoden. Av de två nya deltagarna hade en lång erfarenhet och en kortare.

Som nämndes ovan valdes de initiala respondenterna genom forskarnas nätverk. Kontakterna är dock valda på ett sådant sätt att studiens forskare upplevde att denna relation inte skulle ha någon större påverkan på intervjusituationen eller analysen. Vissa möjliga deltagare valdes bort just för att relationen var sådan att den bedömdes kunna påverka analysen eller relationen efter studien färdigställts, exempel på sådana relationer är nuvarande arbetskolllegor. Endast en av respondenterna har en sådan relation till forskarna att det framåt finns en planerad fortsatt relation, i detta fall var det den forskare som inte hade en relation till respondenten som hade huvudansvar under genomförandet av intervjun.

5.2.5 Tillvägagångssätt under intervjuer

Intervjuerna följde de intervjuguider som går att finna under bilaga 2. Dessa intervjuguider är delvis inspirerade utav de begreppsdefinitioner som framkom under genomgången av den tidigare forskningen, framför allt begreppen yrkesprofessionalism och organisationsprofessionalism. De tre huvudteman som frågorna utgår ifrån är desamma i båda intervjuguiderna nämligen bakgrund, professionalism samt förändringar i socialt arbete. Frågorna som sedan följer är i den ena anpassad för respondenterna med en yrkeserfarenhet som är under fem år där fokus ligger vid den nuvarande arbetssituationen. För de

respondenter med mer än tjugo års erfarenhet ligger fokus främst på hur arbetet och dess förutsättningar har förändrats över tid. De socialsekreterare som har kortare erfarenhet intervjuades av en av författarna till denna studie. Detta för att motverka att en maktobalans som kan uppstå i ett intervjusammanhang. Då risken för denna obalans upplevs vara mindre för de erfarna socialsekreterarna deltog studiens båda forskare i dessa intervjuer. En forskare hade ansvar för intervjuguiden i dessa fall medan den andra kompletterade med spontana frågor kring det som kom upp.

Intervjuerna utfördes på tid och plats efter respondenternas egna önskemål. Fyra respondenter valde då att ha intervjun på sin arbetsplats, två i hemmet och en i universitetets lokaler. Alla intervjuerna inleddes med en kort presentation av studiens syfte så väl som etiska övervägande samt praktiska förutsättningar som råder för studien. Efter denna presentation valde alla respondenter att gå vidare som deltagare i studien. Intervjuerna förväntades ta 60 minuter för de enskilda intervjuerna och 120 för gruppintervjun. Vid utförandet tog de enskilda intervjuerna mellan 60 och 70 minuter exklusive presentationen av syftet och etiska överväganden. Intervjun med två respondenter tog 180 minuter. En respektive två timmar in i intervjuerna erbjöds därför respondenterna att avsluta, men alla respondenter valde att fullfölja intervjuerna. Eftersom det är av yttersta vikt att vara närvarande i intervjun och kunna följa respondenten har vi valt att spela in dem och sedan transkribera vilket alla respondenter gav sitt godkännande till. En risk med att spela in är att respondenten blir extra självmedveten när hen vet att allt som sägs spelas in. (Bryman, 2018, p. 578).

5.2.6 Bearbetning av empirin

Varje intervju har transkriberats. I det fall då det bara var en forskare som medverkade vid intervjun var det den andra som transkriberade för att underlätta för båda forskarna att lära känna materialet.

Transkriberingen har skett så ordagrant som möjligt, med undantag för att vissa upprepade ljud såsom "ehm" eller "mm" inte skrivs ut i sin helhet. Det transkriberade materialet blev sammanlagt 171 sidor. Genomgången av etiska riktlinjer som inledde varje intervju har inte transkriberats. Under den längsta intervjun togs en kort paus. Under denna spelades samtalet fortfarande in men transkriberingen återupptogs först när när samtalet kom in på det relevanta

ämnet igen, vilket var strax innan pausen slut. De delar av det transkriberade materialet som senare valdes ut som citat till resultat och analysdelen har milt korrigerats till ett mer läsvänligt språk. I några fall har (...) lagts till och då ersatt viss text som anses irrelevant för citatets innebörd. Detta har använts för att minimera att personlig information skrivs ut och genom detta garantera respondenternas konfidentialitet, samt ibland skrivits ut för att underlätta läsbarheten genom att ersätta en avstickande kommentar. För att säkerhetsställa respondenternas rätt till konfidentialitet kommer de framöver att benämnas som respondent ett till sju där ett till tre är de socialsekreterare som har kort erfarenhet medan de med lång erfarenhet benämns som fyra till sju.

5.3 Analysmetod

När kvalitativ metod används menar Patel och Davidson (2003, p. 119) att det är av stor vikt för den slutgiltiga analysen att tankar gällande temat antecknas löpande under forskningsprocessen. Detta har gjorts genom att både direkt efter intervjun och efter transkriberingen av ljudfilen anteckna de egna reflektionerna som uppstått i ett separat dokument. Detta är dels bra för att fånga upp spontana reaktioner som kan vara svåra att återskapa, dessutom kan det vara vägledande för andra intervjuer då möjligheten finns att ställa fler frågor om det som varit intressant i tidigare intervjuer. Upplevelsen i denna studie är även att det är väldigt svårt att medvetet vänta med analysarbetet då det sätts igång många tankar efter varje intervju och att det då är bättre att försöka medvetandegöra detta och hur det påverkar de övriga intervjuerna.

När det var dags för den slutliga bearbetningen av materialet användes tematisk analys. I stort handlar metoden om sökanden efter teman i materialet. Ett tema är en typ av kategori som identifieras av forskaren, är kopplat till frågeställningarna, bygger på koder och bidrar med en teoretisk förståelse (Bryman, 2018, p. 703).

Rent praktiskt börjar det med genomläsning av materialet för att lära känna det väl, vilket vi till stor del även gjort under transkriberingen. Därefter inleds kodningen. (Bryman, 2018, p. 707). Hartman (2004, p. 287) beskriver kodningsprocessen med två steg. Det första steget är att med sin forskningsfråga som utgångspunkt hitta de begrepp som är intressanta i det

transkriberade materialet. Nästa steg är att organisera dessa genom att skapa kategorier för dessa vilket kan hjälpa till att tolka och förstå materialet.

Bryman beskriver processen på ett liknande sätt i tematisk analys. Efter den inledande kodningen handlar det om att utveckla teman genom att söka efter det gemensamma. Därefter handlar det främst om att organisera sina fynd i olika nivåer och leta efter kopplingar som eventuellt kan finnas mellan olika teman. Mot slutet bör en fundera över om det går att motivera varför just dessa teman är viktiga och om det går att koppla till relevanta teorier på området. Bryman beskriver detta som ett antal steg i en viss ordning men menar även att det är naturligt att stegen glider in i varandra eller byter ordning. (Bryman, 2018, pp. 707–708).

Bryman rekommenderar att sökandet efter teman innehåller sökande efter bland annat repetitioner, likheter och skillnader mellan olika intervjupersoners utsagor, språkliga kopplingar som “på grund av” och ord som är kopplade till teori. (Bryman, 2018, p. 705). Detta är en strategi som har använts under kodningen.

För att öka trovärdigheten i vilka teman som hittats i intervjuerna gjordes den initiala kodningen enskilt innan båda forskarna jämförde vad som hittats och sökte efter de större teman som kunde ses träda fram bland koderna. Studiens författare fokuserade på att identifiera det som hade betydelse för studiens syfte och vilka likheter och skillnader det fanns mellan intervjuerna. Här användes också de spontana tankar som tidigare skrivit ner för att hitta ingångar till kopplingar mellan olika teman. Några av de ursprungliga teman som hittades benämndes som “ideologiskt uttalande” “beskrivning av toppstyrdhet” “människosynen att se individen” “rättssäkerhet” “godtycklighet” “makt” “NPM” “professionalism beskrivning” och “omättbara behov”. Dessa omformulerades sedan och vissa klumpades samman och blev fyra större teman. Det första temat är “En ny världskarta” där beskrivningar av förändringar inom det sociala arbetet uttrycktes. Nästa presenterade tema är “Idealism” som fångade upp respondenternas uttryck kring värderingar i arbetet samt deras roll i att påverka styrningen. Under det tredje temat “Handlingsutrymme” diskuteras rättssäkerhet och tillit till professionen. Det sista temat “Att orka bry sig” representerar respondenternas bild av vilka konsekvenser den nuvarande utvecklingen kan få.

5.4 Forskningsetiska överväganden

5.4.1 Utifrån de fyra forskningsetiska principerna

Som grund för de forskningsetiska övervägandena har vetenskapsrådets forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning används (Vetenskapsrådet, 2002, p. 6). Dessa låg som grund för informationsbrevet som skickades ut till alla respondenter innan planerad intervju samt presenterades muntligt innan genomförandet av intervjuerna. Detta brev finns med som bilaga 1. Fokus ligger därmed på informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet.

Informationskravet innebär att de som berörs av forskningen, i denna studies fall respondenterna, skall informeras om forskningens syfte. Information om projektansvarigas namn och koppling till universitetsinstitutionen skall framgå. Undersökningens syfte skall anges och i stora drag skall genomförandet av undersökningen beskrivas (Vetenskapsrådet, 2002, p. 7). Kort information om syfte och tillvägagångssätt förmedlades genom informationsbrevet till respondenterna, och upprepades muntligt före intervjuerna genomfördes. Eventuella risker för obehag och skada skall redovisas för respondenterna, dessa bedömdes utifrån studiens fokus på professionalism inom en yrkesgrupp som mycket små. Dock informerades respondenterna muntligt om att det inte kan garanteras att inget obehag eller skada kan uppstå. Ytterligare informerades de muntligt om att den färdiga studien kommer att vara en offentlig handling när den blivit godkänd samt att alla respondenter kommer att få den färdiga studien skickad till sig digitalt.

Samtyckeskravet handlar om att de deltagande i studien har rätt att själva bestämma över sin medverkan (Vetenskapsrådet, 2002, p. 9). Detta försäkras i denna studie genom att de deltagande vid första förfrågan personligen har svarat ja till deras medverkan samt att detta sedan upprepats igen muntligt efter att studiens syfte och etiska överväganden har presenterats före intervjuernas start. Respondenterna informeras också både genom informationsbrev samt muntligt att de kan avbryta sin medverkan utan att detta kommer medföra negativa konsekvenser. För att skapa en bekväm miljö för respondenterna har de själva fått vara med och bestämma tid och plats för intervjun inom en bestämd tidsram på två

veckor. För att minimera en upplevd press på deltagande eller att en beroendeställning ska spela in har inga respondenter tillfrågats via chef eller arbetsgivare.

Konfidentialitetskravet innebär att de uppgifter som samlats in under undersökningarna skall ges största möjliga konfidentialitet och personuppgifterna skall förvaras så att obehöriga inte kan ta del av dem (Vetenskapsrådet, 2002, p. 12). Detta har eftersträvas genom att det insamlade materialet under studiens gång förvarats inom lösenordsskyddad teknik samt att det skall förstöras efter att studien blivit godkänd. För att uppnå största möjliga konfidentialitet för våra respondenter skrivs det i studien inte ut några namn, åldrar, eller arbetsplatser och könsneutrala pronomen används. Respondenterna är alla socialsekreterare men kommer från olika arbetsplatser inom västsverige och bedöms därmed svåra att identifiera. För att öka graden av bekvämlighet för respondenterna samt för att minska risken för att citat skall kunna avslöja respondentens identitet erbjöds alla respondenter att själva få godkänna sina citat innan de används i studien. Citaten har i de fall respondenten önskat godkänna dem förmedlats elektroniskt till respondenterna för godkännande innan studien lämnades in för betygsättning.

Nyttjandekravet fokuserar på att studiens insamlade uppgifter om enskilda personer endast ska användas för forskningsändamål (Vetenskapsrådet, 2002, p. 14). Respondenterna informeras om detta både genom informationsbrevet samt muntligt före genomförandet av intervjun.

5.4.2 Reflektion kring genomförandet av intervjuerna

Innan genomförandet av intervjuerna gjordes ett etiskt övervägande kring huruvida en eller två av uppsatsens forskare skulle närvara. Då maktbalansen ansågs mest ojämn inför intervjuerna med de socialsekreterare med kortare erfarenhet drogs slutsatsen att det mest etiska var att dessa intervjuer genomfördes enskilt. I de övriga intervjuerna ansågs den långa erfarenheten och högre åldern jämna ut maktbalansen på ett sådant sätt att det inte var ett problem att två forskare medverkade. Vid genomförandet av intervjuerna anordnade alla respondenter utom en själva plats för genomförandet vilket oftast var på deras arbetsplatser. Detta kan innebära att deras kollegor fick kännedom om deras medverkan vilket i längden kan minska graden av konfidentialitet vilket ökat kraven på anonymiseringen av citaten. Ingen

ersättning har erbjudits till respondenterna, dock vid den enda intervjun som genomfördes i en av respondenternas hem bistod respondenten med frukost samt fika. Viktigt att poängtera att detta inte erbjudits på efterfrågan av studiens författare, men kan ändå ses som problematiskt då denna respondent därmed personligt bistod med mer än bara sin tid och kunskap.

5.4.3 Etisk reflektion kring val av teori samt tidigare forskning

Vid fördjupning i vissa teoretiker så upptäcktes att vissa författare uttrycker en tydlig andraframing av vissa grupper i samhället. Mer specifika exempel på detta är Foucaults konsekventa exkluderandet av alla andra kön än det manliga i alla sina historiska referenser samt exempel eller Lipskys ordval när han beskriver personer med en normbrytande funktionsvariation så väl som hans generaliserande av svarta personer i specifika bostadsområden. Att trots vidkännandet av detta använda dessa som källor kan generera en vidare bekräftelse av dessa personer som kan göra deras teorier än mer vedertagen på ett okritiskt sätt. Inom ramen för denna uppsats har dock inte utrymme funnits att nyansera texten med andra vedertagna källor inom området, därför påpekas här denna brist i studien.

Studiens källförteckning kan generaliseras utifrån att en majoritet av de valda studierna och källorna har en utgångspunkt i en vit eurocentrerrisk medelklass främst skriven av en cis-, funktions normföljande och manligt kodade individer. Faktorer som dessa spelar in i alla delar av uppsatsen och är problematiskt, trots författarnas medvetenhet om att denna problematik råder så förblir den ändå färgande. Denna studie kan därmed ses som ett bidrag till ett vidmakthållande för samhällets mest normföljande individer. Utifrån den begränsade påverkan en studie på kandidatnivå förväntas ha anser författarna att denna problematik är viktig att ha i beaktande men inte tillräckligt stor för att hindra studiens publicering.

Studien har heller inte en sådan karaktär att den lyfter de mest framträdande kritiska teorierna som inom området finns tillgängliga. Detta bör en ha hänsyn till vid vidare läsning. Detta innebär inte att studien helt saknar en kritisk karaktär eller analys, denna del är dock begränsad till ett visst område nämligen den nyliberalistiska påverkan på det sociala arbetet och angriper inte andra strukturella former av andraframing.

5.5 Metodreflektion

De valda metoderna för litteraturskaffning, intervju samt analys genererade generellt en god grund för genomförandet av denna studie. Den tidigare forskningen gav en tydlig bakgrund till ämnet och var lätt att koppla till denna studies resultat samt analys. En möjlig nackdel är att forskarna på det stora hela hade en liknande utgångspunkt samt resultat i sina studier. Troligtvis finns det även forskning med annan utgångspunkt som hade kunnat ge en annan syn på ämnet. Sökandet efter lämplig teori att använda som utgångspunkt i analysen har underlättats av att gå igenom de referenslistor som framkom i den tidigare forskningen och kompletterats med författarnas tidigare förvärvade kunskap om teorier från socionomutbildningen. Detta tillvägagångssätt har varit effektivt men om mer tid funnits hade det kunnat vara fördelaktigt att försöka bredda sig och hitta mer alternativa tolkningar även om viss variation finns i teori och tidigare forskning.

Genomförandet av intervjuerna upplevdes av författarna till studien som mycket goda möten så väl som kunskapsgivande. Flera respondenter beskrev i slutet av mötena sitt deltagande som roligt och intressant, något som författarna höll med om. Detta kan ses som ett tecken på en väl vald metod för att skapa så goda förutsättningar som möjligt för respondenterna att kunna prata och reflektera fritt. Författarnas positiva inställning till respondenterna kan dock komma att spela en roll när datan skall analyseras och granskas då den goda relationen kan hämma en kritisk analys av respondenternas utsagor. Möjligtvis blev intervjuguiden mer åt det strukturerade hållet och intervjuerna hade istället kunnat göras utifrån en lösare samling teman. Tack vare att alla intervjuerna präglades av ett öppet klimat blev det bra samtal kring temat oavsett men en mer öppen intervjuguide hade kunnat vara fördelaktig.

Urvalet landade som tidigare nämnts på fyra socialsekreterare med lång erfarenhet och tre socialsekreterare med kort erfarenhet. Störst vikt lades vid att leta respondenter med lång erfarenhet eftersom de hade möjligheten att peka ut förändringar över tid. Detta material upplevdes som någorlunda mättat, redan efter att ha gått igenom hälften framkom inte direkt några nya teman utan snarare nyanser av samma. När de gällde respondenterna med kortare erfarenhet som kunde uttala sig om upplevelsen att komma in på socialtjänsten som ny upplevdes materialet inte som lika mättat. I efterhand hade detta kunna gjorts annorlunda från

början och minst en till intervju med en socialsekreterare med kortare erfarenhet hade kunnat berika materialet.

Den använda analysmetoden upplevdes generera en god förståelse och kännedom om den insamlade datan. I efterhand diskuterades om den teoretiska och personliga förförståelsen kan ha påverkat vilka teman som utkristalliserades ur empirin. Vilket den till viss del antagligen har och kanske bör göra då analysen påbörjas redan under kodningsprocessen och den teoretiska utgångspunkten är användbar under analysen. Den tidigare forskningen bidrog utan tvekan till en bättre kännedom om området som skulle studeras men bidrog nog även till att vi drogs mer åt det deduktiva hållet än vi först planerat, det vill säga att vi utgick från en viss teori och till viss del "testade" denna genom våra intervjuer snarare än att gå in med ett helt öppet förhållningssätt (Patel & Davidson, 2011, pp. 23–24). Då alla steg i denna studie genomarbetas av två författare har detta gett utrymme för en bredare förståelse och analys då alla delar kunnat diskuteras på ett sådant vis att slutprodukten blivit väl genomarbetad från två olika vinklar. Vår förståelse av ämnet är dock relativt likartad och en person med annan bakgrund eller förförståelse hade troligtvis gjort en något annorlunda tolkning eller vinkling av ämnet. En risk med diskussioner kan vara att en subjektiv uppfattning stärks snarare än ifrågasätts om förförståelsen är allt för lik.

5.6 Studiens validitet och reliabilitet

Det är inte helt självklart hur begreppen validitet och reliabilitet ska användas inom kvalitativa studier då deras kvantitativa betydelse inte är helt relevant. Bryman (2011, p. 351) samt Kvale och Brinkman (2014, p. 295) argumenterar dock för att de får en annan betydelse inom kvalitativ forskning och då är relevanta begrepp att använda.

Extern reliabilitet står för i vilken grad som forskningen kan upprepas vilket är ovanligt i kvalitativ forskning då den sociala verkligheten är ständigt föränderlig (Bryman, 2011, p. 352). Om en annan forskare skulle göra samma studie är det troligt att hen skulle kunna få andra svar eftersom en respondent snabbt kan ändra uppfattning om något. Därför är det viktigare inom kvalitativ forskning att försöka fånga den unika situationen som är just där och då (Patel & Davidson, 2003, pp. 102–103). Det som ändå kan göras för att tillgodose detta krav inom kvalitativ forskning är att försöka ta en liknande roll som den tidigare forskaren,

vilket innebär att resultatet skulle kunna bli jämförbart (Bryman, 2011, p. 352). För att en annan forskare ska kunna göra detta har vi så tydligt som möjligt beskrivit vårt tillvägagångssätt.

Intern reliabilitet innebär att forskare som gör en studie tillsammans är överens om hur det ska tolka vad de ser och gör (Bryman, 2011, p. 352). Detta var en viktig del i denna uppsats under analysen. Ett medvetet val gjordes att koda intervjuerna var och en för att sedan diskutera hur intervjuerna skulle tolkas. Överlag hade vi då funnit liknande teman.

Intern validitet innebär att det ska finnas en överenskommelse mellan forskarens observationer och de teoretiska idéer som denne sedan utvecklar. Denna kan vara hög i kvalitativa studier då forskaren oftare spenderar mer tid och är närmare det som studeras (Bryman, 2011, p. 352). Tack vare utformningen av våra intervjuer har vi haft möjlighet att diskutera fenomenet som studeras tillsammans med respondenterna vilket kan ge en djupare förståelse för deras upplevelse och säkerhetsställa att den koppling vi sedan gör till begrepp inte är ett för stort hopp.

Kvale och Brinkman (2014, p. 297) menar att validitet handlar om forskarens hantverksskicklighet och trovärdighet. Detta handlar dels om kopplingen mellan empiri och teori som Bryman argumenterar för men är även något som behöver genomsyra varje steg av forskningen. Med vår begränsade erfarenhet av forskning har vi därför lagt fokus på att beskriva tillvägagångssättet så att läsaren själv kan bilda sig en uppfattning om hur trovärdig forskningen är. Alla använda metoder har även efterforskat efter bästa förmåga och diskuteras kritiskt i avsnittet metodreflektion vilket Kvale och Brinkman (2014, p. 298) menar är en del i validiteten i kvalitativ forskning.

Extern validitet rör i vilken mån studien kan generaliseras till andra miljöer och situationer (Bryman, 2011, p. 352). Kvale och Brinkman (2014, pp. 311–312) menar att en statistisk generalisering bara kan göras om respondenterna valts ut slumpmässigt och resultatet kvantifieras. Analytisk generalisering däremot baseras på likheter och olikheter till andra situationer och argumentation för varför ett visst resultat går att generalisera till en annan situation. Även detta bygger på att tillvägagångssättet beskrivs så att läsaren själv kan dra slutsatser om studien kan vara vägledande för en annan situation. Med det sagt kan resultatet alltså inte generaliseras i stort men ändå vara relevant för liknande situationer.

6. Resultat och analys

Resultatet kommer att presenteras utifrån fyra stycken huvudteman. Inom varje tema kommer empirin även att analyseras med stöd av det teoretiska ramverket och tidigare forskning.

6.1 En ny världskarta

Socialsekreterare med lång erfarenhet beskriver att det skett en övergripande förändring inom socialtjänsten de senaste decennierna. Arbetsbelastningen är högre och det finns mindre tid för reflektion menar en respondent. De upplever att arbetet överlag har blivit mer strukturerat och till viss del även tydligare styrt. Tidigare fanns i stort sett inga gemensamma standardiserade metoder utan det handlade snarare om att bygga upp en egen bank av erfarenheter och kunskap att använda som bas för sitt arbete.

“Ja alltså när jag först kom till försörjningsstöd då var där ingen sån här mall eller riktlinje som vi gick efter, då var det ju upp till varje socialsekreterares bedömning egentligen .”

- Respondent 5

En annan aspekt av arbetet som förändrats är närheten till klienter. Socialsekreterarna med längre erfarenhet upplever att de tidigare träffade klienter oftare och att det fanns en hög grad av tillgänglighet, klienten kunde i princip bara knacka på kontorsdörren. Å andra sidan lyfter en respondent att det fanns en annan form av distans då, det fanns ett vi och dom, en hjälpare och en hjälpsökare. I jämförelse anser hen att klienten har en mer aktiv roll idag.

Idag är dörrarna till socialkontoret låsta och en vakt finns ofta närvarande. Krav på kostnadseffektivitet innebär att lika många personliga möten sällan är möjliga. De tre socialsekreterare som bara har arbetat några år eller mindre svarar alla att även de under sin relativt korta tid på socialtjänsten hunnit se en del förändringar. Dessa förändringar handlar främst om ökade krav på besparingar som resulterar i ökad kontroll av klienten.

“Det ska bli mer effektivt, det ska kosta mindre pengar. Vi ska spara. (...) ...det här med att kräva in kontoutdrag och så, det är ju ett led i det, kontroll.”

- Respondent 2

Det har även resulterat i mindre tid till att träffa klienter för att jobba motiverande.

“För det är ju det som händer lite liksom att man inte har tiden och då blir det att jag kanske så här, jag kanske remitterar till en insats till exempel, men jag har inte hunnit ha det här motiverande samtalet innan, jag kanske inte kan finnas där som ett stöd hela vägen. Då blir det ju liksom ett sämre utfall tänker jag.”

- Respondent 3

Båda grupperna av respondenter är överens om vad det är som ligger bakom förändringarna.

“Pengar. Jag tror bara att det handlar om pengar, jag tror inte alls att det handlar om att vi har förändrat våra... att lagarna har förändrats... eller att... att vi jobbar med människor... att de jobbar andra slags socialsekreterare idag, utan det handlar om att man har ett sådant fokus på budget.”

- Respondent 7

Respondenternas citat visar här hur det finns en spänning mellan klientcentrerade mål som kan uppnås genom exempelvis motiverande stöd och organisationsmålen som i dessa citat representeras av budgetfrågor. Graden av press för att jobba efter organisationsmålen som här uppstår anser Lipsky (1980, pp. 44–45) vara beroende av det rådande politiska klimatet. Respondenterna som här vittnar om ett ökat fokus på organisationens ekonomi och därmed organisationsmål blir genom Lipskys teori ett bekräftande av att det skett en skiftning i det politiska klimatet.

Det som sägs i citaten är även att kraven på kostnadseffektivitet har ökat. Detta verkar gälla i alla de olika fält som våra respondenter representerar. Detta är en indikation på att den nyliberala rationaliteten vars mål är att sprida marknadens värderingar till samhällets alla institutioner fått ett inflytande över det sociala arbetet. Utifrån detta tankesätt ska varje handling underställas en analys baserad på lönsamhet, oavsett om det handlar om individer eller institutioner. (Brown, 2003). I intervjuerna kommer det fram att det inte bara handlar om att budget måste följas på en verksamhetsnivå utan att den ekonomiska analysen ibland även påverkar enskilda bedömningar.

En annan socialsekreterare med lång erfarenhet beskriver det som att uppdraget med tiden omformulerats för att anpassas till förutsättningarna. Besparingar innebär att mer fokus idag

ligger på att bedöma om behovet kan "tillgodoses på annat sätt". Med detta kommer även ett stort fokus på individens eget ansvar, men det finns olika åsikter huruvida detta är något positivt eller inte. Det kan både tolkas som att socialtjänsten säger till individen att du får skylla dig själv, men även som att socialtjänsten vill göra individen mer delaktig.

"Det går som ett mantra i dom här lokalerna (socialtjänstens kontor), det är ditt eget ansvar, du förväntas ha gjort det här och det här. Och det är ju jävligt dumt för att jag tror att många av dem vi möter, dom jag möter, är ju här delvis på grund av att förmågan till eget ansvar inte fungerar kanske som för dig och mig men det är ändå grundförutsättningen så, och det kanske man ska ha, det är lite såhär salutogent kanske. Att man försöker se förmågor hos alla. Och det är ju fint, men det kan också slå jävligt fel. Alltså om du väljer att bortse från en persons svårigheter, det är ju direkt negligerande och opassande och diskriminerande faktiskt. "

- Respondent 2

Citatet ovan belyser alltså ett ökat fokus på individens eget ansvar för sin livssituation. Även detta har en tydlig roll inom den nyliberala rationaliteten. Som sagt ovan så kan principen som lönsamhet anpassas såväl på institutioner som på individer och även individens eget liv. Att lägga tyngdpunkten på individens eget ansvar är ett sätt moralisera rationellt agerande. (Brown, 2003). Det socialtjänsten signalerar till sina klienter är att de har agerat fel när de inte har agerat tillräckligt rationellt. Eftersom de har agerat fel är det heller inte självklart att de har rätt till stöd då bedömningarna idag utgår från att klienten själv först har gjort vad hen kan för att tillgodose sitt behov på egen hand. Respondenten ovan problematiserar graden av eget ansvar som socialtjänsten kräver av klienterna, men nämner också att eget ansvar har blivit en norm på arbetsplatsen. Detta är nästa steg för den nyliberala rationaliteten som hänger ihop med begreppet governmentality vilket innebär att den nyliberala rationaliteten blivit en norm som faktiskt influerar människors beteende vilket i detta fall kan syfta på hur både socialsekreterare och klienter anpassar sig efter normen gällande eget ansvar. (Lemke, 2001, p. 201). Det finns flera exempel på hur fokus på lönsamhet har smugit sig in i själva utförandet av professionen, dels när en av respondenterna ovan säger att det inte är socialsekreterarna som har förändrats utan budgeten, och dels respondenten som beskriver att det gjorts en omformulering deras arbete.

I Jönssons (2019) artikel presenterar hon en del av sitt resultat som beskriver hur socialsekreterare på grund av den ökade nyliberalismen har blivit mer av en kontrollant i sin yrkesroll snarare än att agera för en social förändring (Jönsson, 2019, pp. 219–220). Liknande tendenser syns även i denna studie då respondenter vittnar om hur de nu genomför kontroller exempelvis i form av att kolla kontoutdrag samtidigt som de inte upplever sig ha tid att arbeta motiverande för förändring i den utsträckning som de anser behövs.

6.2 Idealism

6.2.1. Yrkesideologi

Respondenternas personliga anledningar till varför de sökte sig till socionomutbildningen varierar i intervjuerna. Hur utbildningen däremot sedan uppfattades går det att se ett mönster i, alla nämner inslag av politik i olika former. Flera upplevde utbildningen som vänsterinfluerad och den respondent med tidigast avlagd examen upplevde även att det fanns kommunistiska influenser. Andra respondenter upplevde snarare att utbildningen saknade den radikala anda de hade hoppats på. Detta kan peka på en tendens om vilken eller vilka ideologier som påverkat de socialsekreterare som intervjuats.

När respondenterna fick frågor om värderingar kopplade till sin yrkesroll framkom många tankar och ordval som lätt kopplas samman på ett vis som skapar en form av yrkesideologi. De mest framträdande var; att se personen och inte problemet, människor gör så gott dom kan, ödmjukhet, respekt, delaktighet, jämlika livsvillkor och att alla människor är lika mycket värda. Flera beskriver också att en del i yrkesrollen handlar om att stå upp för de som inte kan stå upp för sig själva. En av respondenterna beskriver värderingarna som är kopplade till yrkesrollen på följande vis;

“Att ha en människosyn där man ser att alla människor är lika mycket värda och har samma rätt till ett värdig liv. Det kan naturligtvis se väldigt olika ut för olika människor, men att det tänker jag, det är ju det jag är här för.”

- Respondent 7

När respondenterna beskriver vad det innebär att göra ett gott arbete lyser värderingarna igenom även i hur de vill arbeta. Flera lyfter att de värderar det personliga mötet, vikten av

empati eller relationsbyggande. Bortom strukturer och politik finner respondenterna att ett bra jobb kommer ur ett gott bemötande. Det finns även en medvetenhet om att maktstrukturer alltid är närvarande i rollen som myndighetsutövare men att det ändå är viktigt med ett fokus på samarbete. Dessa arbetssätt är gemensamma för alla respondenter. En del av respondenterna med lång erfarenhet kan se att just det personliga mötet tidigare var själva utgångspunkten i arbetet. Två respondenter med kortare yrkeserfarenhet beskriver värderingar på följande vis;

“Alltså extrem empatisk förmåga tycker jag är jätteviktigt. Sen såklart en rättvis och rättssäker handläggning. Men i grund och botten, ingen ska lämna mitt besöksrum och känna sig trampad på.”

- Respondent 2

“Att göra ett bra arbete tänker jag är att finnas där som stöd när det behövs, att det finns tid till att lyssna och liksom bekräfta även om det inte är precis de som jag har i en aktiv planering just nu.”

- Respondent 3

Med tanke på de förändringar som beskrevs i det förra avsnittet är det ingen överraskning att respondenterna upplever politikens påverkan på socialtjänstens arbete som påtaglig. Bristande resurser leder till att värderingarna ovan ibland blir svåra att upprätthålla.

“...Det var en rättighet att ha någorlunda jämlika ekonomiska villkor. Och de gäller inte alls idag så att säga. Men det tror jag inte så mycket handlar om socialarbetarkåren, utan det är mer samhällsutvecklingen och politiken i stort.”

- Respondent 6

“Att det kommer bli svårare och svårare, att jobba utifrån sin egen övertygelse. Alltså just det här varför väljer man att bli socionom och man har ett hjärta i det och man har ett engagemang i det och sen kommer man ut till socialkontoret och kommer få slita med det.”

- Respondent 7

En oro för den nuvarande utvecklingen och eventuellt inte kunna arbeta i enlighet med sina värderingar är ett generellt tema bland alla respondenter. Alla de tillfrågade respondenterna anser alltså att det finns värderingar som är viktiga för yrkesrollen och en av dem tillägger att

det skulle bli väldigt konstigt om en socialsekreterare hade värderingar som inte var förenliga med dessa värderingar. De värderingar som nämns ovan; människors lika värde, värdighet, jämlikhet, respekt, att stå upp för den som inte själv kan, alla dessa värderingar återfinns i någon eller flera av de yrkesetiska riktlinjerna (Akademikerförbundet SSR, 2017; International Federation of Social Workers, 2014; National Association of Social Workers, 2017). Dessa värderingar kan uppfattas som något personligt, en respondent nämner även att de måste sitta i ryggraden för att hen ska göra ett gott arbete. Det faktum att det finns flera etiska riktlinjer för socialarbetare tyder dock på att det inte bara är en fråga om något personligt utan en grundläggande del i yrkesrollen. De etiska riktlinjerna antyder även att dessa värderingar har en viktig roll, att påminna yrkesutövaren om att hen företräder en profession, en profession som inte bara ska följa lagar och regler utan även representera vissa grundläggande värderingar (Akademikerförbundet SSR, 2017).

Även om alla respondenterna anser att det finns viktiga värderingar tyckte flera av dem att detta var en svår fråga att besvara och vår tolkning är att de framför allt gick till sig själva och deras personliga värderingar för att kunna besvara den. Detta antyder att värderingarna för respondenterna är internaliserade, och kanske måste de vara det för att kunna vara användbara i det dagliga arbetet med människor. Till stor del bedöms respondenterna sträva efter att arbeta i enlighet med yrkesetiska riktlinjer och de arbetssätt som föredras vittnar om att det åtminstone till vissa delar finns en koppling till yrkesprofessionalismen (Evetts, 2009, p. 248). Begreppet professionalism handlar dock främst om styrningen av det sociala arbetet, så även om respondenterna själva premierar detta arbetssätt innebär det inte nödvändigtvis att detta är det arbetssätt som uppmuntras uppifrån. Tvärtom tyder fynden i vår förra kategori på att arbetet blivit tydligare styrt och att högre chefer eller socialnämnd generellt inte sätter tillit till socialsekreterare yrkeskunskaper på det sätt som premieras i yrkesprofessionalismen. Detta kommer att fortsätta diskuteras under avsnitt 6.3.2.

Lauri lyfter i sin studie att det kan uppstå en konflikt mellan socialsekreterare med lång erfarenhet och de som är nyare då de nyare oftare anses mer lojala till sin organisation än till sitt yrke (Lauri, 2016, pp. 235–236). Denna konflikt återspeglas inte i denna studies resultat. Likheten i svaren från de två olika respondent grupperna gällande vilka värderingar som de

anser vara viktiga för yrket tyder också på att det i motsats till Lauris resultat inte idag utbildas socialarbetare som följer regler i blindo.

6.2.2 Borde påverka samhällsutvecklingen

I intervjuerna framkommer från flera respondenter att de upplever att det ingår i socialsekreterarens ansvar att försöka påverka sociala problem även på en strukturell nivå. Dock är detta inte en del utav deras arbetsuppgifter, utan påverkansarbete på en strukturell nivå är något som får göras privat i så fall. Trots att de tycker att detta är något som socialsekreterare bör kämpa för finns det tveksamheter kring huruvida det är möjligt.

“Jag tänker att socialt arbete hänger ihop med ett samhällsengagemang, att det måste finnas en koppling.”

- Respondent 4

“Men jag tror inte man vill göra det som ensam i alla fall, man behöver gå ihop, prata om detta. (...) Men jag tror inte, nej, då har socialsekreterarna en utredning att skriva istället. Jag tycker vi är alldeles för dåliga på detta. Att försöka förändra eller... röra upp himmel och jord.”

- Respondent 5

När samtal förts om hur en kan hantera situationer då för yrket viktiga värderingarna står i konflikt med de förändringar som sker svarar två av de mer erfarna att det som går att göra rent konkret är att säga upp sig. Respondenterna med kortare erfarenhet faller mer in i samtal om hur en personligen kan hantera att behöva ta den typen av beslut. Alla lyfter hur de kan föra samtal med sina kollegor kring missnöje, men få känner en reell möjlighet till att kunna påverka.

“Jag tror att det får gå liksom till den dagen då jag känner nej nu kan jag inte stå för det här längre och då får man söka sig ett annat jobb.”

- Respondent 7

“Jag pratar mycket med mina kollegor faktiskt. Och reflekterar mycket så här “vad jag kan göra nästa gång” för att det inte ska bli så... eller hur jag kan kringgå det.

(Intervjuare: Vilka möjligheter tror du det finns att påverka om man har åsikter om förändringar?)

Ganska liten möjlighet tror jag. För det är ofta som det kommer ett beslut ovanifrån och då är det redan klart och då ska vi bara anpassa oss.”

- Respondent 1

Lipskys teori bekräftas här av respondenterna. Att det ingår i yrkesrollen för en gräsrotsbyråkrat att driva ett påverkningsarbete men att det är svårt (Lipsky, 1980, p. 72). Alla de faktorer som Lipsky lyfter som förklaringsmodeller till varför genomförandet av påverkningsarbete är svårt kan spela in, men den huvudsakliga orsaken som framkommer från respondenterna är svårigheten att driva påverkningsarbete då det skulle ta tid och resurser från klienter (Lipsky, 1980, p. 73). Att detta skulle flyttas över till socialarbetarens privata tid när det gäller strukturella frågor kan till viss del förklaras genom altruismens myt. Lipskys lyfter här att de flesta gräsrotsbyråkrater söker sig till sitt yrke utifrån att de vill göra något gott, att då även på sin privata tid arbeta med påverkningsarbete kan då upplevas som rimligt (Lipsky, 1980, p. 72). En del av att vara gräsrotsbyråkrat handlar dock om att det ingår i arbetet att driva påverkningsarbete och här görs inte någon tydlig distinktion som hänvisar de strukturella påverkningsarbetet som en avvikande del. Det går dock att anta att den försvårande aspekten som Lipsky lyfter i form av att det är offentliga medel som betalar och driver deras verksamhet kan ha en än större roll när diskussionen om påverkan lyfts till en strukturell nivå (Lipsky, 1980, p. 72).

Forenza och Eckers studie lyfter hur socialarbetare anser att engagemanget för social rättvisa är mycket centralt för yrkesrollen. De lyfter också hur detta för många blir en del av deras privatliv. Detta trots att det samtidigt anses finnas en stor risk för utmattning som behöver pareras (Forenza & Eckert, 2018, pp. 20–21). Denna studies resultat kan här ses som en vidare bekräftelse på den tidigare studien.

6.3 Handlingsutrymme

6.3.1 Spökjakten på rättssäkerhet

Majoriteten av respondenterna upplever att de har gott om utrymme att göra egna bedömningar, delvis för att andra har begränsad insyn i deras dagliga arbete och delvis för att många upplever att deras närmaste chef litar på deras bedömningar. Detta gäller både socialsekreterare med lång och kort erfarenhet. De med lång erfarenhet tillägger dock att de

kanske upplever sitt handlingsutrymme som större än de med kortare erfarenhet för att de grundar sina beslut i en gedigen erfarenhet.

“Jag kan ändå uppleva att jag upplever mig ha större handlingsutrymmet än yngre kollegor upplever sig ha och det tror jag beror på att jag lutar mig tillbaka på erfarenhet och att jag har någon inre kompass om vad som är rimligt och vad som blir orimligt utifrån att du skall tolka och följa väldigt specifika riktlinjer för hur du skall bedöma, göra dina bedömningar och så.”

- Respondent 6

Det kommer även fram att detta handlingsutrymme har begränsningar.

“Och jag tar mandatet liksom att bestämma det. Men på organisationsnivå så är man ju inte med som socialsekreterare och beslutar vilka förutsättningar som ska gälla.”

- Respondent 7

Deras attityder gällande rutiner, mallar och standardiserade metoder som är indikatorer på en tydligare styrning av arbetet är ambivalent. Förhoppningarna bland både nya såväl som äldre socialsekreterare är att denna typ av metoder ska leda till mer rättssäkra bedömningar och likabehandling då framför allt socialsekreterarna med kort erfarenhet upplever att olika socialsekreterare kan fatta väldigt olika beslut.

“Det är ju en extrem balansgång... (...) ...för det här med rättssäkerhet det är ju ändå väldigt viktigt. Med det upplägget vi har, finns det ens någon rättssäkerhet att tala om? Det beror på vem du träffar här inne, då har vi urholkat det lite grann.”

- Respondent 2

"För att det skall ändå vara rättssäkert. (...) Och det blir svårt om man får alldeles för mycket handlingsutrymme. Och att man inte är fördomsfri, eller värderingsfri, så man går ändå in med en föreställning om vad som jag tycker är rätt och fel och vad som fungerar eller inte"

- Respondent 1

Samtidigt ser de flera risker med att arbetet blir för styrt, såsom att de kan missa saker om de har ett för tydligt fokus, inte kan göra individuella bedömningar eller att socialsekreterarens fulla potential inte utnyttjas.

"Generellt så är det (rutinerna) bra kan jag tycka. Speciellt som ny, för då har man något att utgå ifrån och sedan när man lär sig så kan man fråga det mer. Men de betyder också en risk att det blir väldigt styrt."

- Respondent 1

Handlingsutrymmet som respondenterna beskriver bekräftar här Lipskys definition av vad som utgör rollen för en gräsrotsbyråkrat. Det finns ett utrymme att agera och anpassa sitt arbete utifrån de förutsättningar de fått från den byråkratiska organisationsnivån till den individ som från gräsrotsnivå besöker dem (Lipsky, 1980, p. 3). Samtidigt så är det just detta som är deras roll, att parera dessa två världar. Utrymme för att påverka sina egna förutsättningar för sitt arbete är dock mycket begränsade. Mallar och ytterligare styrning som en del i strävan efter att uppnå rättssäkerhet går även den att koppla samman med Lipskys teori. Då yrkesrollens karaktär är sådan att den står i ett möte där det är mänskliga faktorer och värden som är vitala så kan det omöjligt göras helt standardiserat. Vikten av ett mänskligt och anpassat möte blir därmed mer centralt än uppfyllandet av rättssäkerheten då situationen i sig är karaktäriserad utifrån en mänskligt skapad situation som kräver en gräsrotsbyråkrat som yrkesförare som i sin mänskliga form inte kan vara helt objektiv som en robotiserad utförande (Lipsky, 1980, pp. 13–15).

Även i Lauris (2016, pp. 142–147) avhandling hänvisar socialsekreterare till att standardiserade metoder och omfattande dokumentation ska säkerhetsställa rättssäkerhet och likabehandling. Respondenterna med kortare erfarenhet i vår studie är dock tydliga med att arbetet ändå inte blivit tillräckligt rättssäkert. Även om socialsekreterarna hoppas på att standardiserade metoder ska leda till mer rättssäkra bedömningar är det troligt att stor del av dessa förändringar är kopplade till införandet av NPM som tidigare har diskuterats. Motivationen bakom NPM handlar dock inte i första hand om rättssäkerhet utan lönsamhet och effektivitet, vilket skulle kunna vara en anledning att detta inte har uppnåtts enligt våra respondenter. Lauri menar att den tydligare styrningen skulle kunna föra med sig något gott, men han föreslår även att standardisering och dokumentation skulle kunna syfta till möjliggöra en kontroll av socialsekreteraren själv i enlighet med governmentality teorin på så sätt att en ökad dokumentation även bidrar till att socialsekreteraren granskar sig själv. Denna fråga har inte berörts i någon större grad av denna studies respondenter, men det är en möjlig alternativ tolkning av syftet med standardiserade metoder. Eftersom själva syftet NPM

innefattar en tydligare styrning av de professionella ligger det nära till hands (Ahlbäck Öberg & Widmalm, 2016, p. 12).

6.3.2 Tillit till professionen

En respondent upplever det som att när handlingsutrymmet minskar och arbetet blir mer styrt uppifrån är det för att ledningen inte litar på socialsekreterarens erfarenheter och kunskaper. Bland de respondenter som har lång erfarenhet är det fler som tycker att deras kunskaper inte kommer till sin rätt om till exempel socialnämnden inte litar på deras bedömningar.

“Jag har alltid förutsatt att man litar på socialsekreterarens bedömning. Det är ju de som är vår profession. Annars kan man ju ha utbildade människor som sitter här och jobbar. “

- Respondent 7

“Det som du i sin profession har kommit fram till tillsammans med klienten, din bedömning, det du är utbildad för, det tas ifrån dig.”

- Respondent 7

Det kommer även upp att socialsekreterare kanske inte heller litar tillräckligt på sin egen kunskap. Här kan det finnas ett samband med att vissa av respondenterna upplever en minskad tillit från ledningen och även att socialtjänsten får väldigt mycket kritik utifrån, till exempel utav media. Värt att påpeka är att majoriteten dock inte upplever en minskad tillit när det kommer till den närmsta chefen.

“...även om det heter att man kan sträcka sig utanför ramarna givetvis kan det spridas en anda av att så gör man inte om det inte är väldigt... (...) ja jag tror verkligen att det har med osäkerhet att göra. Och att man inte litar på socialsekreterarnas intuition och erfarenheter och kunskaper. För det tycker jag lite att man, inte sågar vid anklarna riktigt men...”

- Respondent 5

“Jag vet inte riktigt, om det hänger ihop med den här osäkerheten som jag tycker att många socialsekreterare har i sin egen roll, liksom lilla jag, vad ska jag, vem är jag att ifrågasätta? Att det kan finnas lite den, samtidigt som det finns jävlar anamma, det är så tvådelat hela tiden.”

- Respondent 3

Något som inte är lika tydligt, men som antyds är att det ibland kan vara skönt att kunna lägga ansvaret på något annan, speciellt om det handlar om svåra beslut. Även tydliga rutiner kan upplevas som en trygghet.

“För att då blir det också... Då blir det inte mitt beslut, och jag behöver inte hålla med om det och då kan man skjuta det ifrån sig lite..”

- Respondent 1

“Jag tror många här lutar sig mot fyrkantigheten som en trygghet liksom.”

- Respondent 2

Detta är något som framför allt kommer fram med de med kortare erfarenhet. En socialsekreterare med lång erfarenhet menar att detta kan vara en farlig utveckling. Hen tycker det är viktigt med handlingsutrymmet och att det är vitalt för att socialsekreteraren skall kunna genomföra sitt arbete.

“Ja det är klart att det kan upplevas som skönt att det är någon annan som bestämmer. Och det är ju också lite farligt. För då blir det ju att aja, varsågod, det får du bestämma eller någon annan eller. (...) det är inte mitt ansvar, det får någon annan ta. Och vad händer då med våran yrkesroll?”

- Respondent 4

Upplevelsen som respondenterna vittnar om gällande det minskade handlingsutrymmet kan återigen kopplas till Lipskys teori om gräsrotsbyråkrater. En av grundpremisserna för att kunna vara en gräsrotsbyråkrat är innehavandet av ett handlingsutrymme, om detta då minskar kraftigt eller upplevs vara helt försvunnet så innebär detta också att den yrkesverksamma också slutar vara en gräsrotsbyråkrat och blir enligt Lipsy en yrkesverksam som då agerar på endast en gräsrotsnivå (Lipsky, 1980, p. 13). Ett kraftigt minskat handlingsutrymme blir utifrån detta en form av degradering inom yrkeshierarkin vilket utifrån respondenternas svar skapar bristande tillit till den egna kunskapen.

Handlingsutrymmet för gräsrotsbyråkrater beskrivs som en av de mer problematiska delarna av yrket, men avsaknaden av denna blir också en avsaknad av yrket (Lipsky, 1980, p. 14).

Samtidigt så kan bekvämligheten i att luta mot ett system framför sitt eget handlingsutrymme väl förstås då minskandet av handlingsutrymmet också blir ett minskande av yrkets huvudsakliga problematik.

Evans forskningsresultat bör här också nämnas som argumenterar för att de närmsta cheferna till socialsekreterare själva även de allt oftare är socialarbetare i grunden vilket skapar en annan relation än den som Lipskys teori presenterar (Evans, 2011, p. 378). Även respondenterna i denna studie hänvisar till sina närmaste arbetsledare i form av en förste socialsekreterare som en person de kan vända sig till på en kollegial nivå snarare än den högre nivå de beskriver att riktlinjer och åtstramningar kommer ifrån. Detta skiljer sig alltså från hur Lipsky i sin teori beskriver ledare och managers som en del av byråkratin distanserade från gräsrotsnivån (Evans, 2011, p. 371).

Tillit till professionen är även en av de definierande delarna inom yrkes- och organisationsprofessionalism. Det som beskrivs inom den tidigare forskningen på ämnet är att ett skifte har skett från fokus på yrkesprofessionalism som präglas av tillit till professionen och dess specifika kunskaper till ett fokus på organisationsprofessionalism som präglas av en tydligare organisatorisk styrning av de professionella (Evetts, 2011, 2009; Fenton, 2016; Liljegren, 2012). Ett liknande skifte beskrivs utav respondenterna under detta tema. Även om det inte är påtagligt går det här att skönja en skillnad mellan socialsekreterare med lång erfarenhet som främst uttrycker en frustration och oro kring denna utveckling, detta görs delvis bland de med mindre erfarenhet också men de antyder även att det kan finnas de som upplever att vissa tycker det är skönt att beslutet inte ligger hos dem, även om de inte säger att de själva känner så. Fenton (2016, p. 206) kommer fram till ett liknande resultat men hennes respondenter är tydligare med att de gärna inte har hela ansvaret själva. Hon tillägger att det faktum att det handlar om nya socialsekreterare kan vara en del av förklaringen då det kan bidra till att de ännu inte känner sig trygga i att göra egna bedömningar på grund av begränsad erfarenhet. Här vill vi även lägga till att en annan del av förklaringen kan vara att socialsekreterare även pushas till att skriva snabbare utredningar och ibland även överväga kostnader, dessa omständigheter kan även spela en roll i att socialsekreterare blir mer obekväma med att fatta beslut som de kanske inte känner att står bakom till hundra procent.

6.4 Att orka bry sig

Några av de respondenter som har arbetat länge pratar om vikten av att känna efter och reflektera. I dagens sociala arbete finns det några olika saker som gör detta svårare och istället ökar risken för att bli mer distanserad. En sådan risk är att styrningen gör det svårare och svårare att arbeta efter sina egna värderingar vilket kan skapa många svåra känslor som socialsekreteraren måste möta om hen känner efter för mycket. Att arbetsbördan ökat vilket leder till mindre tid till reflektion beskrivs också påverka möjligheten att känna efter. Respondenterna påtalar även strukturella förändringar som skapar mer distans till klienten, såsom mer stängda kontor och en utveckling mot mindre personliga besök.

Socialt arbete kan i sig innebära många svåra känslor som också leder till att en vill sluta känna efter och istället distansera sig.

“Ibland följer klienterna med mig hem, så är det bara, mentalt. Och det är farligt. Det är då man bränner ut sig om man drar det till sin spets liksom.” (Intervju 2)

- Respondent 2

Att fortsätta känna menar dock dessa respondenter är vitalt för arbetet. Att sluta göra det tror de kan leda till att socialsekreterare bara bryr sig om att allt ser bra ut på pappret, men att de inte engagerar sig i vad som faktiskt händer med klienten utan lägger över allt ansvar för detta på klienten själv.

“Nej alltså det blir socialsekreterare som tappar empatin skulle jag kunna tänka mig. Man kör efter en regelbok och så buntar man ihop pappren sen och så går man hem och så utbrändhet för sådana som vill lite mer.”

- Respondent 5

Det som sägs i detta sista citat är att utvecklingen och styrningen av det sociala arbetet skulle kunna leda till en socialsekreterare som inte längre känner empati med sin klient utan istället fokuserar på administration. Citatet tolkas som att respondenten inte upplever att är det så här för tillfället men att dagens arbetssätt kan leda dit. Överlag beskrivs även en rädsla för att socialsekreterare inte längre ska arbeta utifrån sina värderingar utan att de ersätts av

organisatoriska pekpinar. Som i det föregående temat kan detta beskrivas som en övergång från yrkesprofessionalism till organisatorisk professionalism då det finns många gemensamma nämnare. Yrkesprofessionalism betonar de professionella värderingarna medan organisationsprofessionalism betonar standardisering och byråkrati (Evetts, 2011, 2009). Fenton (2016, pp. 212–213) föreslår i sin slutsats att det finns ett samband mellan organisationsprofessionalism och en svårighet att göra etiska ställningstaganden för klienter vilket delvis är vad som antyds av citatet ovan . Detta blir särskilt problematiskt eftersom det enligt etiska riktlinjer för professionen (Akademikerförbundet SSR, 2017) är en del av professionen att företräda sina klienter om frågor gällande mänskliga rättigheter och social rättvisa. Detta är ytterligare ett tecken på att den nuvarande utvecklingen inom styrningen kan leda till en krock med yrkesetiska riktlinjer, eller redan gjort det.

7. Slutsatser

I detta kapitel kommer de inledande frågeställningarna att rekapituleras och besvaras utifrån studiens huvudsakliga resultat och analys.

7.1 Erfarenhet av styrning

Vilka erfarenheter finns av styrningen av det sociala arbetet hos socialsekreterarna med lång respektive relativt kort erfarenhet? Vilka möjliga förklaringar finns till de eventuella förändringarna?

Respondenterna med längre erfarenhet vittnar om en ökad styrning i form av standardisering och en smalare budget vilket resulterat i minskat handlingsutrymme. Den striktare styrningen av arbetet gör sig även till känna i form av en mer formaliserad relation till klienterna.

Formaliseringen av relationen märks av både i det personliga mötet där det allt oftare används formulär med frågor men även i strukturen på arbetsplatsen där det ofta finns vakter och låsta dörrar. Handlingsutrymmet i de direkta mötet med klienter upplevs ändå fortfarande som relativt stort, till viss del för att respondenterna tar detta mandat utifrån sin gedigna erfarenhet.

Även de intervjuade socialsekreterarna med kortare erfarenhet vittnar om att de antingen redan sett förändringar mot striktare styrning av deras arbete eller åtminstone tendenser till det. De upplever detta framför allt i form av besparingar som begränsar hur de kan arbeta. Samtidigt så vittnar alla dessa respondenter om att de i dagsläget har tillräckligt handlingsutrymme för att kunna göra egna bedömningar. Detta menar de till viss del beror på den bristande insyn de upplever att överordnade har i deras direkta arbete. Positiva aspekter som beskrivs med förändringarna är en förhoppning om ökad rättssäkerhet även om det ännu inte har uppnåtts.

Båda respondentgrupperna upplever att det idag finns ett stort fokus på individens eget ansvar. Detta beskrivs som en del av samhällsklimatet i stort och att det även blivit en norm i socialtjänstens bedömningar. Dessa resultat speglar i stor utsträckning en ökning av nyliberalism i det svenska samhället. Även ett ökat fokus på individens ansvar är en del av

den nyliberala rationaliteten och en typ av governmentality, det vill säga ett sätt att indirekt styra människors handlande och även bedömningarna på socialtjänsten. (Lemke, 2001, p. 201).

7.2 Värderingar kopplade till professionen

Vilka värderingar anser socialsekreterarna är viktiga för socialsekreterarens yrkesroll?

Alla respondenterna i denna studie menar att det finns värderingar kopplade till deras profession. Exempel på dessa värderingar är alla människors lika värde, att utgå från att alla gör sitt bästa, jämlikhet och respekt. Appliceringen av dessa värden på en individnivå fann respondenterna som en central och naturlig del av sin yrkesroll. Flera lyfter att de värderar det personliga mötet, vikten av empati eller relationsbyggande som viktiga delar i deras arbetssätt. Utifrån de olika respondentgrupperna fanns ingen markant skillnad i hur de beskrev de för yrket viktiga värderingarna.

De värderingar som tas upp här nämns även i olika etiska riktlinjer för socialarbetare (Akademikerförbundet SSR, 2017; International Federation of Social Workers, 2014; National Association of Social Workers, 2017). I dessa riktlinjer beskrivs värderingarna som en viktig del av det sociala arbetet. Vår tolkning är att dessa värderingar sitter i ryggraden hos våra respondenter och på så sätt är en viktig del av deras yrkesroll.

7.3 Socialsekreterarens roll att påverka styrningen

Vilken roll anser socialsekreterarna med lång respektive relativt kort erfarenhet att deras profession har gällande att påverka styrningen av det sociala arbetet?

Flera respondenter upplever negativa konsekvenser av styrningen i form av att det är något som motarbetar deras professionella roll. De beskriver att styrningen kommer uppifrån och ingen respondent upplever att de i sin yrkesroll har möjlighet att själva påverka uppåt. Överlag finns en önskan samt vilja att arbeta med förändringsarbete på organisations- och samhällsnivå utifrån yrkesrollen. Respondenterna är överens om att de med den makt och kunskap som kommer med deras position borde lyfta viktiga frågor för sina klienter, men att

den möjligheten idag inte finns inom deras yrkesroll utan att det i så fall är något som görs privat.

Eftersom respondenterna inte upplever att det finns någon verklig möjlighet att påverka styrningen av deras arbete blir det enda exemplet som tas upp på motmakt att säga upp sig och byta arbetsplats. Detta tas endast upp av respondenterna med lång erfarenhet medan respondenterna med kortare erfarenhet istället personligen hanterar motgångarna genom att prata ut med sina kollegor.

Yrkesrollens komplexitet då den rör sig mellan två världar blir här gestaltad då det finns en lojalitet såväl till strukturen som möjliggör socialsekreteraryrket som till de klienter yrket finns där för att underlätta för. Upplevelsen av att inte kunna påverka på strukturell nivå trots att det anses vara en del i deras yrkesroll vittnar om de förändrade politiska läget som ökat pressen att jobba efter organisationsmål framför klientcentrerade mål. (Lipsky, 1980, pp. 44–45). Resultatet i denna studie vittnar dock om hur denna press nu nått en nivå som genererat att vissa socialsekreterare helt upplever sig förlorat möjligheten till påverkan på strukturell nivå vilket är mer press än annan tidigare teori och forskning vittnat om.

8. Avslutande diskussion

Den avslutande diskussionen har delats in i en diskussion av resultaten samt förslag på fortsatt forskning. Inom denna del kommer författarnas personliga reflektioner kring resultatet att ta plats.

8.1 Diskussion

Dennas studies resultat är på många vis ett bekräftande av den tidigare forskning (ex. (Andersson & Kvist, 2015; Jönsson, 2019) som hävdar nyliberalismens intåg och etablering i det svenska samhället. Den visar även att socialsekreterare oavsett hur länge de arbetat anser att värderingar har en tydlig roll i hur de genomför sitt arbete. Nyliberalistisk rationalitet har en världsbild som kräver ett värdeneutralt samhälle där moraliskt ansvarstagande anses vara det samma som rationellt handlande (Brown, 2003). Resultatet visar att när de nyliberala tendenserna inom samhället växer så krockar de med värderingarna som socialsekreterarnas yrkeskår står för. Ett möte som kan leda till att socialarbetare inte längre får utrymme att agera utifrån den viktiga kunskap och erfarenhet som de besitter.

Nyliberalismens närvaro i vårt samhälle är förstås inte bara en fråga för det sociala arbetet utan något som berör oss alla. Därför kanske vi också bör ställa frågan om dessa idéer krockar med våra värderingar som samhälle? Vilka är våra gemensamma värderingar idag?

På många sätt är det en ganska mörk bild som målas upp under våra intervjuer. Alla respondenterna fruktar för hur förutsättningarna för det sociala arbetet kommer att se ut i framtiden. Det är också tydligt att de utmaningar som socialt arbete står inför inte bara handlar om det sociala arbetet, utan är en fråga om samhällsklimatet i stort.

Det finns dock viktiga ljuspunkter i dessa berättelser. Alla respondenter har sökt sig till detta arbete för att de har ett engagemang och vill bidra till en positiv förändring för människorna de arbetar med. Även när förutsättningarna kan se mörka ut håller de fast vid sina värderingar.

Och alla vill de förändra. När vi började läsa på inför denna uppsats hittade vi flera förslag på grupper med socionomer som organiserade sig för att påverka, tyvärr är de flesta inaktiva idag (Kritiska Organiserade Socialarbetare, 2014; Nu bryter vi tystnaden, 2015). Men med det engagemang vi ser hos våra respondenter har vi en tilltro till att detta kan förändras. Vi nämner i vårt resultat att det finns en brist på tillit till professionen, till viss del från omvärlden men även från socialsekreterarna själva. Om denna uppsats kan bidra till något skulle vi önska att det var att socialarbetare går ihop och organiserar sig, lyfter både varandra och de vi arbetar tillsammans med.

Era röster behöver höras i samhällsdiskussionen.

8.2 Vidare forskning

Vi anser att det finns ett tydligt behov av vidare forskning inom området eftersom det fortfarande är i förändring och nyliberalismens inflytande över den svenska välfärden ökar. Framtida forskning behöver mer omfattande försöka kartlägga konsekvenser och utforska flera faktorer, till exempel utifrån ett klientperspektiv. Med stöd av detta kan vi sedan ta en aktiv ställning till hur vi vill att utvecklingen ska se ut framåt. Eftersom diskussionen om det sociala arbetet i Sverige tar avstamp i Sverige som en välfärdsstat med en socialdemokratisk modell som grund kommer behovet av ny forskningen öka när denna grund förändras.

Som presenterades i denna studies metodreflektion samt i de forskningsetiska övervägandena finns begränsningar med studiens teoretiska utgångspunkt. Att därför forska vidare på området utifrån andra teorier såsom förslagsvis queerteori eller postkolonial teori skulle ytterligare kunna bidra till en ökad förståelse av detta ämne.

9. Referenslista

- Ahlbäck Öberg, S., Widmalm, S., 2016. Att göra rätt - även när ingen ser på. Statsvetensk. Tidskr. 118, 7–17.
- Akademikerförbundet SSR, 2017. Etik i socialt arbete [WWW Document]. Akad. SSR. URL <https://akademssr.se/yrkesfragor/socionom/etik-i-socialt-arbete> (accessed 11.22.19).
- Andersson, K., Kvist, E., 2015. The neoliberal turn and the marketization of care: The transformation of eldercare in Sweden. Eur. J. Womens Stud. 22, 274–287. <https://doi.org/10.1177/1350506814544912>
- Börjeson, B., Börjeson, M., 2015. Förstå socialt arbete. Liber, Malmö.
- Bourdieu, P., 2005. The social structures of the economy. Polity, Oxford.
- Bourdieu, P., 1999. Moteld: texter mot nyliberalismens utbredning, Moderna franska tänkare, 30. B. Östlings bokförl. Symposion, Eslöv.
- Brown, W., 2003. Neo-liberalism and the End of Liberal Democracy. Theory Event 7. <https://doi.org/10.1353/tae.2003.0020>
- Bryman, A., 2018. Samhällsvetenskapliga metoder, Upplaga 3. ed. Liber, Stockholm.
- Bryman, A., 2011. Samhällsvetenskapliga metoder. Liber, Malmö.
- Burchell, G., Gordon, C., Miller, P., Foucault, M., 1991. The Foucault effect: studies in governmentality : with two lectures by and an interview with Michel Foucault. University of Chicago Press, Chicago.
- Esping-Andersen, G., 1990. The three worlds of welfare capitalism. Polity, Cambridge.
- Evans, T., 2011. Professionals, Managers and Discretion: Critiquing Street-Level Bureaucracy. Br. J. Soc. Work 41, 368–386. <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcq074>
- Evetts, J., 2011. A new professionalism? Challenges and opportunities. Current Sociology. 59, 406–422. <https://doi.org/10.1177/0011392111402585>
- Evetts, J., 2009. New Professionalism and New Public Management: Changes, Continuities and Consequences. Comparative Sociology. 8, 247–266. <https://doi.org/10.1163/156913309X421655>
- Fenton, J., 2016. Organisational professionalism and moral courage: contradictory concepts in social work? Critical and Radical Social Work Bristol 4, 199–215. <http://dx.doi.org.ezproxy.ub.gu.se/10.1332/204986016X14651166264156>
- Forenza, B., Eckert, C., 2018. Social Worker Identity: A Profession in Context. Social Work

- 63, 17–26. <https://doi.org/10.1093/sw/swx052>
- Foucault, M., 2010. Säkerhet, territorium, befolkning: Collège de France 1977-1978. Tankekraft, Stockholm.
- Hartman, J., 2004. Vetenskapligt tänkande: från kunskapsteori till metodteori, 2., [utök. och kompletterade] uppl. ed. Studentlitteratur, Lund.
- Hartman, L., Studieförbundet Näringsliv och samhälle, 2011. Konkurrensens konsekvenser: vad händer med svensk välfärd. SNS förlag, Stockholm.
- Hood, C., 1991. A Public Management for All Seasons? *Public Administration* 69, 3–19. <https://doi.org/10.1111/j.1467-9299.1991.tb00779.x>
- International Federation of Social Workers, 2014. Global Definition of Social Work – International Federation of Social Workers [WWW Document]. URL <https://www.ifsw.org/what-is-social-work/global-definition-of-social-work/> (accessed 11.22.19).
- Jönsson, J.H., 2019. Servants of a ‘sinking titanic’ or actors of change? Contested identities of social workers in Sweden. *European Journal of Social Work* 22, 212–224. <https://doi.org/10.1080/13691457.2018.1529659>
- Kritiska Organiserade Socialarbetare, 2014. Uppehåll. Kritiska Organiserade Socialarbetare. URL <https://kritiskaorganiseradesocialarbetare.wordpress.com/2014/12/01/uppehall/> (accessed 11.27.19).
- Kvale, S., Brinkmann, S., 2014. Den kvalitativa forskningsintervjun. Studentlitteratur, Lund.
- Lauri, M., 2016. Narratives of governing: rationalization, responsibility and resistance in social work.
- Lemke, T., 2001. “The Birth of Bio-Politics”: Michel Foucault’s Lecture at the College de France on Neo-Liberal Governmentality. *Econ. Soc.* 30, 190–207. <https://doi.org/10.1080/03085140120042271>
- Liljegren, A., 2012. Pragmatic professionalism: micro-level discourse in social work. *European Journal Social Work* 15, 295–312. <https://doi.org/10.1080/13691457.2010.543888>
- Lipsky, M., 2010. Street-level bureaucracy: dilemmas of the individual in public services, 30th anniversary expanded ed. ed. Russell Sage Foundation, New York.
- Lipsky, M., 1980. Street-level bureaucracy: dilemmas of the individual in public services. Russell Sage Foundation, New York.

- Lister, R., 2009. A Nordic Nirvana?: Gender, Citizenship, and Social Justice in the Nordic Welfare States. *Social Politics* 16, 242–278. <https://doi.org/10.1093/sp/jxp007>
- National Association of Social Workers, 2017. Code of Ethics [WWW Document]. URL <https://www.socialworkers.org/About/Ethics/Code-of-Ethics> (accessed 11.22.19).
- Nationalencyklopedin, n.d. rättssäkerhet - Uppslagsverk - NE.se [WWW Document]. Nationalencyklopedin. URL <https://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/l%C3%A5ng/r%C3%A4ttss%C3%A4kerhet> (accessed 11.21.19).
- Nu bryter vi tystnaden, 2015. Nu bryter vi tystnaden lägger ner. Nu Bryter Vi Tystnaden. URL <https://nbvt.wordpress.com/2015/10/07/nu-bryter-vi-tystnaden-lagger-ner/> (accessed 11.27.19).
- Patel, R., Davidson, B., 2011. *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*, 4., [uppdaterade] uppl. ed. Studentlitteratur, Lund.
- Patel, R., Davidson, B., 2003. *Forskningsmetodikens grunder: att planera, genomföra och rapportera en undersökning*, 3., [uppdaterade] uppl. ed. Studentlitteratur, Lund.
- Scarpa, S., Schierup, C.-U., 2018. Who Undermines the Welfare State? Austerity-Dogmatism and the U-Turn in Swedish Asylum Policy. *Social Inclusion; Lisbon* 6, 199–207. <http://dx.doi.org.ezproxy.ub.gu.se/10.17645/si.v6i1.1285>
- Strömberg, A.-M., 2015. Utvecklingen inom socialtjänsten – reflektioner från en socialarbetare från ”golvet”. *Socialmedicinsk Tidskrift* 92, 445–449.
- Vetenskapsrådet, 2002. *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Vetenskapsrådet, Stockholm.

10. Bilagor

1. Informationsbrev till respondenter
2. Intervjuguider

Bilaga 1 Informationsbrev

Hej

Vi är två socionomstudenter från Göteborgs universitet som heter Sanna Ellesjö och Anna Martinsson. Vi har nu påbörjat skrivandet av vår kandidatuppsats. I vår uppsats vill vi undersöka hur socialsekreterare upplever styrning och organisering av det sociala arbetet samt sin egen roll som socialsekreterare. Resultatet kommer sedan att kopplas till olika typer av professionalism. Eftersom vi är speciellt intresserade av hur förutsättningarna för socialsekreterare har förändrats över tid kommer vi att intervjua socialsekreterare som arbetat olika länge inom socialtjänsten för att se om vi kan uppfatta skillnader och/eller likheter.

Vi planerar att genomföra intervjuer under v. 44 och 45. Intervjun beräknas ta ca 60 minuter. Tid och plats är vi flexibla med och kan genomföras efter deltagandes önskan. Deltagandet är frivilligt och du kan genom hela processen ta tillbaka din medverkan utan motivering.

Intervjun kommer att spelas in och sedan transkriberas. Vid hantering och lagring av materialet samt era kontakt/personuppgifter kommer vi eftersträva största möjliga konfidentialitet. Intervjumaterialet kommer bara finnas kvar under uppsatsens skrivande, när denna är inlämnad och godkänd kommer materialet att förstöras. Det insamlade materialet kommer endast att användas för att genomföra denna studiens syfte.

Vår handledare är från institutionen för socialt arbete är Adrian Groglopo (xxxxxx)

Vänliga hälsningar,

Sanna Ellesjö

Anna Martinsson

07x-xxxxxxx

07x-xxxxxxx

xxxxxx@student.gu.se

xxxxxx@student.gu.se

Bilaga 2 Intervjuguider

Bilaga 2.1 Intervjuguide för socialsekreterare med kort erfarenhet

Bakgrund

- Vad fick dig att vilja bli socionom?
- Upplevde du att det fanns några särskilda idéer om hur en socionom ska vara på utbildningen?
- När tog du socionomexamen?
- Vilket var ditt första arbete efter examen?
- Vilka förväntningar hade du när du skulle börja arbeta? Förhoppningar? Farhågor?
- Hur förhöll sig förväntningarna till verkligheten?
- Hur länge har du arbetat på socialtjänsten?
- Vilka områden har du arbetat inom?
- Hur ser din nuvarande arbetsgrupp ut, hur är fördelningen mellan de med kort och lång erfarenhet?

Professionalism

- Anser du att det finns några värderingar som är viktiga för din yrkesroll?
- Vilka värderingar är detta?
- Vilken roll spelar värderingarna i ditt arbete?
- På vilket sätt har du användning av din utbildning i ditt arbete, om du har det?
- Hur upplever du utrymmet för att göra egna bedömningar? Kan det bli för litet? Kan det bli för mycket?
- Hur går du tillväga för att ta beslut i komplexa fall?
- Upplever du att chefen/arbetsledare litar på ditt omdöme i komplexa fall?
- Finns det ?
- Kan du ge exempel på metoder eller rutiner som ni använder er av?
- Hur upplever du att det är att arbeta efter dessa rutiner?
- När används de mest frekvent?
- Går det att frångå rutinerna?
- Vad är positivt med rutiner? Vad är negativt?

- Utvärderas ditt arbete på något vis? Hur?
- Vad innebär det att vara professionell på din arbetsplats?
- Hur upplever du dina förutsättningar för att göra ett bra arbete?
- Vad är ett bra arbete?

Förändringar i socialt arbete

- Har du sedan du började arbeta inom socialtjänsten upplevt några förändringar i hur du förväntas utföra ditt arbete?
- Hur förhåller sig förändringarna gentemot de eventuella värderingarna du ansåg som viktiga för yrkesrollen?
- Om förändringarna inte varit förenliga med viktiga värderingar, hur har du hanterat detta?
- Vilka möjligheter finns det att påverka om man inte håller med om de förändringar som genomförs?
- Tänker du att det ingår i socialsekreterare roll att arbeta med påverkansarbete inom sitt fält?
- Anser du att en socialsekreterare ska/bör arbeta med påverkningsarbete på sin arbetsplats?
- Anser du att det ingår i socialsekreterare roll att sträva efter/genomföra/motverka förändringar på en samhällelig nivå?
- Hur ser du på framtiden? (för din egen karriär/för socialtjänsten)
- Enligt dig vilka utmaningar har socialtjänsten framför sig?

Bilaga 2.2 Intervjuguide för socialsekreterare med lång erfarenhet

Bakgrund

- Vad fick dig att vilja bli socionom?
- När tog du socionomexamen? På vilken skola?
- Upplevde du att det fanns några särskilda idéer om hur en socionom ska vara på utbildningen? Vad var känslan på utbildningen? Vilka förhoppningar hade ni för framtiden?
- Vilka förväntningar hade du när du skulle börja arbeta? Förhoppningar? Farhågor?
- Hur förhöll sig förväntningarna till verkligheten?
- Vilka områden har du arbetat inom?
- Hur länge har du arbetat på socialtjänsten?
- Hur ser din nuvarande arbetsgrupp ut, hur är fördelningen mellan de med kort och lång erfarenhet?

Professionalism över tid

- Hur upplever du att socialsekreterarens arbete har förändrats från att du började till nutid?
- Anser du att det finns några värderingar som är viktiga för din yrkesroll? Vilka?
- Hur har de förändrats över tid?
- Vilken roll spelar värderingarna i ditt arbete?
- Hur upplever du att handlingsutrymmet för socialsekreterare generellt har förändrats över tid?
- Hur går/gick du tillväga för att ta beslut i komplexa fall?
- Hur har användningen av standardiserade metoder förändrats över tid? Har de blivit färre/fler?
- Vad är positivt med standardiserade metoder? Vad är negativt?
- Hur utvärderas arbetet? Har det förändrats över tid?
- Vad innebär det att vara professionell på ditt arbete?
- Hur upplever du dina förutsättningar för att göra ett bra arbete förändrats över tid?
- Vad innebär det att göra ett bra arbete?

Påverkansarbete

- Om du tänker på förändringarna som har skett inom socialt arbete, hur förhåller de sig gentemot de värderingar du ansåg som viktiga för yrkesrollen?
- Om förändringarna inte varit förenliga med viktiga värderingar, hur har du hanterat detta?
- Vilka möjligheter finns det att påverka om man inte håller med om de förändringar som genomförs?
- Tänker du att det ingår i socialsekreterare roll att arbeta med påverkansarbete?
- Anser du att en socialsekreterare ska/bör arbeta med påverkningsarbete på sin arbetsplats?
- Anser du att det ingår i socialsekreterare roll att sträva efter/genomföra/motverka förändringar på en samhällelig nivå?
- Hur ser du på framtiden för socialtjänsten?
- Enligt dig vilka utmaningar har socialtjänsten framför sig?